

AI i revisionens tjänst

Drivkrafter och utmaningar kopplat till AI-teknikens införande i revisionsbranschen

Erik Sigfridsson & Aaron Viström

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap/Institutionen för ekonomi

Ekonomi – Hållbar utveckling

Examensarbete/SLU, Institutionen för Ekonomi, 1650 • ISSN 1401-4084

Uppsala 2025

AI i revisionens tjänst: Drivkrafter och utmaningar kopplat till AI-teknikens införande i revisionsbranschen

Erik Sigfridsson & Aaron Viström

Handledare:	Per-Anders Langendahl, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi
Examinator:	Erik Melin, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå, G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i Företagsekonomi
Kurskod:	EX0902
Program/utbildning:	Ekonomi – Hållbar utveckling
Kursansvarig inst.:	Institutionen för ekonomi
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2025
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Serietitel:	Examensarbete/SLU, Institutionen för Ekonomi
Delnummer i serien:	1650
ISSN:	1401-4084
Nyckelord:	Artificiell intelligens (AI), revision, teknologiskt införande, TOE-ramverket

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för ekonomi

Sammanfattning

Artificiell intelligens (AI) har under de senaste åren genomgått en snabb och omfattande utveckling och betraktas idag som en central teknologi med omfattande påverkan på en rad olika branscher, inte minst revisionssektorn. Denna studie syftar till att bidra med djupare förståelse om hur AI-teknologier introduceras i revisionsbranschen, med särskilt fokus på att identifiera de drivkrafter och utmaningar som präglar denna utveckling. Studien baseras på semistrukturerade intervjuer med medarbetare från två av Sveriges ledande revisionsbyråer, kompletterade med dokumentanalys.

Som analytiskt och teoretiskt ramverk tillämpas teorier för att analysera vilka faktorer som påverkar beslut att införa ny teknologi. Resultaten från genomförda intervjuer och dokumentanalys visar att AI-införandet till stor del sker genom intern teknikutveckling, där revisionsbyråerna själva bygger verktyg anpassade till sin metodik. Parallellt sker även samarbeten med externa teknikleverantörer, såsom AI-specialiserade företag, för att komplettera intern kompetens och ge tillgång till avancerade plattformar.

Resultatet visar att införandet av AI drivs av en kombination av interna och externa faktorer. Några nyckeldrivkrafter bakom införandet av AI är effektivitet, kvalitet, kostnadsbesparing och ökad konkurrenskraft, men också en strävan att möta förväntningar från såväl kunder som framtida medarbetare. Samtidigt framträder ett antal samverkande utmaningar som försvårar införandet av AI-teknik i revisionsverksamheten. Bland dessa återfinns bristande teknisk kompetens, regulatorisk osäkerhet samt begränsad tillgång till träningsdata, delvis till följd av rådande dataskyddslagstiftning.

Studien drar slutsatsen att ett hållbart och framgångsrikt införande av AI inom revisionsbranschen kräver ett väl avvägt samspel mellan teknisk innovation, organisatorisk kapacitet och en stabil institutionell infrastruktur. För att AI ska kunna bidra till långsiktigt värdeskapande krävs inte enbart teknologiska resurser, utan även ett tydligt och strategiskt ledarskap, kontinuerlig kompetensutveckling samt anpassade och tydliga regelverk.

Nyckelord: Artificiell intelligens (AI), revision, teknologiskt införande, TOE-ramverk

Abstract

Artificial Intelligence (AI) has undergone rapid and extensive development in recent years and is now regarded as a key technology with a wide-ranging impact on a number of different industries, not least the audit sector. This study aims to contribute to a deeper understanding of how AI technologies are being introduced in the auditing industry, with a particular focus on identifying the driving forces and challenges that characterize this development. The study is based on semi-structured interviews with employees from two of Sweden's leading audit firms, complemented by document analysis.

As its analytical and theoretical framework, the study applies theories to analyze what factors influence decisions to introduce new technology. The results from the interviews and document analysis show that the introduction of AI largely takes place through internal technological development, where audit firms build tools tailored to their own methodologies. At the same time, partnerships with external technology providers, such as AI-specialized companies, play an important role in complementing internal capabilities and providing access to advanced platforms.

The findings indicate that AI adoption is driven by a combination of internal and external factors. Key drivers include increased efficiency, improved quality, cost reduction, and enhanced competitiveness, as well as a desire to meet expectations from both clients and prospective employees. At the same time, several interconnected challenges complicate the adoption of AI technologies in audit practices. These include a lack of technical expertise, regulatory uncertainty, and limited access to training data, partly due to existing data protection legislation.

The study concludes that a sustainable and successful implementation of AI in the audit sector requires a carefully balanced interplay between technological innovation, organizational capability, and a stable institutional infrastructure. For AI to contribute to long-term value creation, not only are technological resources needed, but also clear and strategic leadership, continuous competence development, and well-adapted, distinct regulatory frameworks.

Keywords: Artificial intelligence (AI), auditing, technology adoption, TOE-framework

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	8
1. Inledning	9
1.1 Bakgrund.....	9
1.2 Problemformulering.....	10
1.3 Syfte och forskningsfrågor	12
2. Centrala begrepp och teoretisk referensram	13
2.1 Litteraturgenomgång	13
2.2 Artificiell intelligens.....	13
2.3 Introduktion av revisionsbranschen	14
2.4 Införandet av ny teknik.....	15
2.4.1 Teknologiska dimensionen	16
2.4.2 Organisatoriska dimensionen	16
2.4.3 Externa dimensionen	17
2.5 Teoretisk syntes	18
3. Metod.....	19
3.1 Val av metod	19
3.2 Semistrukturerade intervjuer.....	20
3.3 Urval.....	21
3.4 Dokumentgranskning	22
3.5 Metod för analys.....	23
3.6 Etiska överväganden	24
3.7 Metodkritik.....	25
3.8 Reflexivitet.....	25
3.9 trovärdighet.....	26
3.9.1 Pålitlighet	26
3.9.2 Tillförlitlighet.....	27
3.9.3 Överförbarhet.....	27
3.9.4 Konfirmering.....	28
3.10 Äkthet	29
4. Empiri	30
4.1 Presentation av empiriskt material	30
4.1.1 Införandet av AI i revisionsbranschen	30
4.1.2 Drivkrafter bakom införandet	33
4.1.3 Utmaningar med införandet	36
5. Diskussion	39
5.1 Införandet av AI i revisionsbranschen.....	39
5.2 Drivkrafter bakom införandet.....	41

5.3	Utmaningar med införandet	43
6.	Slutsats och framtida forskning	47
6.1	Slutsats	47
6.2	Begränsningar och förslag till framtida forskning	48
	Referenser.....	49
	Populärvetenskaplig sammanfattning	54
	Bilaga 1: Intervjuguide.....	55
	Bilaga 2: Respondentvalidering	56

Tabellförteckning

Tabell 1: Presentation av respondenterna	22
Tabell 2: Presentation av metod för analys	24

1. Inledning

I följande avsnitt presenteras studiens bakgrund, där ämnet introduceras och sätts i sitt sammanhang. Därefter beskrivs problemformuleringen som lyfter fram de centrala utmaningarna med studien. Avsnittet avslutas med att presentera det syfte och de forskningsfrågor som studien syftar till att besvara.

1.1 Bakgrund

Artificiell intelligens (AI) har under de senaste åren genomgått en snabb och omfattande utveckling, där nya AI-verktyg kontinuerligt förändrar hur vi arbetar. AI betraktas som en så kallad ”*general-purpose-technology*” (GPT), vilket innebär att den har ett brett spektrum av tillämpningsområden och potential att skapa nya affärsmöjligheter inom en rad olika branscher (Feuerriegel et al. 2023; Jöhnk et al. 2020).

Li och Goel (2024) betonar AI:s roll som en central drivkraft för innovation i dagens samhälle. De lyfter särskilt fram generativ AI som ett område med stor potential att automatisera repetitiva uppgifter, och därmed ersätta en rad arbetsmoment som tidigare krävde mänsklig inblandning. I takt med teknikens framsteg har även innebörden av artificiell intelligens utvecklats. Kaplan och Haenlein (2019) beskriver AI som ett systems förmåga att tolka extern data, lära sig av denna information och därefter använda den för att uppnå specifika mål genom flexibel anpassning.

Föreställningen om att endast människor kan utföra kreativa och tekniskt komplexa arbetsuppgifter har således förändrats i takt med de senaste framstegen inom AI (Feuerriegel et al. 2023). Detta har skapat nya möjligheter men också utmaningar för företag som nu måste avgöra hur AI bäst kan tillämpas och integreras för att möta företagets specifika behov. Vissa företag satsar på att utveckla egna AI-lösningar, medan andra väljer att förvärva teknologin eller expertisen externt (Jöhnk et al. 2020). Oavsett tillvägagångssätt är det tydligt att AI spelar en allt viktigare roll i företagens teknologiska miljö.

Detta gäller i synnerhet revisionsbranschen, där AI fått en mer framträdande roll de senaste åren. Commerford et al. (2022) betonar att AI numera är att betraktas som en av de mest lovande teknologierna att tillämpa inom revisionsuppdrag. De fyra största revisionsbyråerna, de så kallade ”*Big 4*” (EY, PwC, KPMG och Deloitte), har satsat betydande resurser på att implementera och utveckla AI-baserade system. Dessa teknologier har successivt blivit centrala verktyg i många av deras arbetsprocesser (Almufadda & Almezeini 2021; Kokina & Davenport 2017). Ett

konkret exempel är EY:s plattform *Helix*, som använder AI och avancerad dataanalys för att effektivisera avvikelseanalyser och granska transaktioner (EY u.å).

Samtidigt innebär en ökad integration av AI i revisionsbranschen utmaningar. Revisionsbranschen befinner sig i ett regulatoriskt landskap där lagstiftning, etiska riktlinjer och samhällsförtroende utgör avgörande faktorer. Revision är en verksamhet som bygger på opartiskhet och transparens, något som betonas i EU:s förordning 537/2014. Denna förordning ställer krav på revisionsbyråer att främja öppenhet och redovisa insyn i sin verksamhet, särskilt vid revision av företag av allmänt intresse (Europaparlamentets och rådets förordning 2014). AI-lösningar måste därför utformas och användas i enlighet med dessa krav, vilket innebär att införandet av AI inte enbart är en teknologisk fråga, utan även en organisatorisk, juridisk och etisk utmaning.

1.2 Problemformulering

Teknologisk utveckling och införandet av ny teknologi har idag blivit nödvändiga strategier för att företag ska kunna bibehålla och stärka sin konkurrenskraft i en snabbt föränderlig omvärld. Tidd och Bessant (2013) argumenterar att få företag, oavsett storlek, kan överleva som isolerade "*teknologiska öar*", det vill säga företag som utvecklar och tillämpar teknik i avskildhet från sin omvärld. Att stå utanför branschgemensamma teknikutvecklingar kan i längden begränsa möjligheterna till innovation, och därmed äventyra verksamhetens långsiktiga relevans.

För att företag inte ska verka isolerade krävs ofta en kombination av intern utveckling och strategiska samarbeten eller införande av extern teknologi. Den snabba teknologiska utvecklingen, i kombination med att teknologier blir allt mer komplexa och specialiserade, gör det svårt för enskilda företag att själva upprätthålla expertis inom samtliga relevanta områden (Tidd & Bessant 2013).

AI-teknologi är ett tydligt exempel på en sådan tekniskt komplex och specialiserad teknologi som kan kräva både omfattande resurser och extern expertis för att implementeras på ett effektivt sätt. Trots AI:s ökande betydelse för många av världens största företag saknas dock tydliga riktlinjer och förståelse för hur företag bör navigera vid införandet av AI-lösningar (Jöhnk et al. 2020). Jöhnk et al. (2020) menar att detta beror på att forskningen om AI-beredskap och AI-implementering ännu är i ett tidigt skede och att det således behövs ytterligare forskning kring ämnet. Trots att flera revisionsbyråer börjat implementera AI i sin verksamhet, finns saknas kunskap om hur själva införandeprocessen går till. Denna kunskapslucka bekräftas även av Almufadda & Almezeini (2021), som i sin fältstudie lyfter behovet av mer intervjubaserad empirisk forskning rörande hur

revisionsbyråer går tillväga vid införandet av AI. Författarna identifierar flera tekniska och organisatoriska utmaningar, såsom låg datakvalitet, bristande överensstämmelse mellan AI-verktyg och befintliga system, samt svårigheter att skala upp AI-lösningar.

Utöver den nämnda bristen på kunskap, rörande hur införandeprocessen går till, uttrycker Kokina et al. (2025) att revisorer har en relativt låg grad av tillit till AI-system, särskilt i situationer där transparensen i beslutsstödet är begränsad. Studien visar att AI visserligen betraktas som en möjlig väg till effektivisering och kvalitetsförbättring inom revision, men dess införande är fortfarande förknippad med praktiska utmaningar. Författarna efterlyser därför fler intervjubaserade studier som identifierar dessa utmaningar i praktiken.

Den begränsade tilliten till AI är också problematisk eftersom revisionsbranschen är starkt reglerad och beroende av tillförlitliga och transparenta system. Teknologi spelar en avgörande roll för att främja finansiell transparens och informationskvalitet, vilket är centralt för revisionens funktion i samhället (Darmawan 2023). Revision utgör en viktig samhällsfunktion genom att bidra till förtroende för finansiell rapportering och därigenom till ekonomisk stabilitet. Darmawan (2023) framhäver även att teknikens framsteg påverkar transparensen i finansiell rapportering. Mot denna bakgrund blir det av ett samhällsekonomiskt intresse att förstå hur nya teknologier, som AI, införs i revisionsarbetet. Det väcker även i sin tur etiska frågor kring ansvarsfördelning, omdömesförmåga och riskerna med att överlåta kritiska bedömningar till tekniska system utan tillräcklig mänsklig kontroll.

Förutom utmaningar som låg tillit till AI och ett fortfarande begränsat forskningsläge, präglas området även av ett institutionellt tomrum vad gäller reglering och styrning av teknologin, där lagstiftning och tillsyn inte hunnit ikapp teknikens snabba utveckling. Institutionella tomrum uppstår när befintliga institutioner saknar auktoritet, kompetens eller juridisk kapacitet att hantera och reglera exempelvis teknologiska innovationer (Tillväxtanalys 2022). En bristande reglering av teknologin kan medföra att det blir svårare för aktörer att navigera hur teknologin kan och får tillämpas. Küfeoğlu (2022) lyfter AI som ett av de främsta exemplen på en "*emerging technology*", en teknologi vars utveckling och tillämpningsområden växer i snabb takt, samtidigt som dess fulla potential och konsekvenser ännu är okända.

Vidare poängterar Tillväxtanalys (2022) att den höga innovationstakten inom AI påverkar flera branscher och samhällsområden genom att AI ofta är en så kallad "*multi-ändamåls-teknik*". Tekniken är i ständig förändring, vilket försvårar även för

reglerare att hänga med. Denna institutionella osäkerhet är även tydlig i den svenska kontexten. Tillväxtanalys (2022) menar att nuvarande svenska regleringsstrategier inte är tillräckliga för att hantera den snabba utvecklingen av tekniska innovationer, inklusive AI. Rapporten diskuterar olika metoder för hur Sverige bör anpassa befintliga lagar eller skapa nya för att effektivt kunna reglera teknisk innovation. Detta understryker att ett institutionellt tomrum existerar även i den svenska kontexten för AI-utvecklingen.

1.3 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att bidra med kunskap om införandet av AI-teknologi inom revisionsbranschen, med särskilt fokus på de drivkrafter och utmaningar som påverkar denna teknologiska omställning. Detta undersöks genom följande forskningsfrågor:

1. Hur införs AI-teknik i revisionsbyråer?
2. Vilka drivkrafter ligger till grund för införandet av AI hos revisionsbyråer?
3. Vilka utmaningar upplever revisionsbyråer vid införandet av AI?

2. Centrala begrepp och teoretisk referensram

Detta avsnitt utgör studiens teoretiska referensram och inleds med en litteraturgenomgång. Därefter introduceras begreppet artificiell intelligens, med fokus på hur tekniken definieras samt vilka tillämpningar som är relevanta inom revisionsområdet. För att ge läsaren en god kontextuell förståelse följer även en kort presentation av revisionsbranschen. Avsnittet avslutas med en fördjupning om införande av ny teknik, vilket utgör uppsatsens centrala analytiska ramverk och ligger till grund för analysen och diskussionen av det empiriska materialet.

2.1 Litteraturgenomgång

Denna studie bygger på en kombination av vetenskapliga artiklar, företagsekonomisk litteratur samt relevanta rapporter och dokument inom ämnesområdet. För att försöka säkerställa en teoretisk förankring har vetenskapliga artiklar använts för att belysa tidigare forskning om revision och ny teknik, med särskilt fokus på AI. Den företagsekonomiska litteraturen har spelat en viktig roll i att ge studien en stabil teoretisk grund för att bidra till att göra studien heltäckande och komplett.

En stor del av litteratursökningen har genomförts via SLU:s biblioteksdatas *Primo*, som varit den huvudsakliga söktjänsten. Utöver detta har även myndighetsrapporter, branschdokument och riktlinjer från revisionsbyråer granskats, i syfte att komplettera den vetenskapliga litteraturen med aktuell och praktiskt tillämpbar information.

2.2 Artificiell intelligens

Diskussionen om huruvida en maskin kan uppvisa mänskligt tänkande är långt ifrån ny. Redan 1950 introducerade Alan Turing ett konceptuellt test, det som senare kommit att kallas ”*Turing-testet*”, som ett sätt att närma sig denna komplexa fråga. Testet går i korthet ut på att en mänsklig kandidat för en skriftlig konversation, med en maskin, utan att veta om det är med en människa eller en maskin. Om kandidaten inte kan avgöra vad den kommunicerar med, anses maskinen uppvisa mänsklig intelligens (Turing 1950).

Trots att decennier har passerat råder fortfarande oenighet bland forskare kring vad det innebär att efterlikna mänsklig intelligens, och huruvida någon AI faktiskt har klarat testet. Det finns exempel där AI-system lyckats övertyga människor i dialog,

men flera experter menar att dessa fall inte uppfyller alla testets kriterier (Russell & Norvig 2021).

Idag definierar Nationalencyklopedin (u.å) AI som "förmågan hos ett datorprogram att efterlikna mänsklig intelligens" vilket härleder tillbaka till Turing-testet. Däremot finns det olika perspektiv på definitionen. Russel och Norvig (2021) menar att vissa forskare väljer att se AI som ett sätt att efterlikna mänskliga förmågor, medan andra föredrar en mer rationell syn, där AI kan beskrivas som att "göra det rätta" och fatta korrekta beslut. Dessutom skiljer sig synen på om AI bör förstås internt, alltså hur tankeprocessen går till, alternativt som ett externt beteende, det vill säga hur intelligens visar sig i handling. Utifrån dessa två perspektiv, mänsklig kontra rationell och tanke kontra beteende, identifierar författarna fyra möjliga kombinationer.

En av de kombinationerna är "*acting rationally: The rational agent approach*" vilket Russel och Norvig (2021) beskriver som en rationell agent, i detta fall en datoragent, som agerar för att uppnå det bästa resultatet eller, när det finns osäkerhet, det bästa förväntade resultatet. Rationella agenter agerar utifrån definierade mål och regler, vilket innebär att AI inte behöver "tänka" som en människa för att vara effektiv utan det handlar om att fatta rätt beslut (Russel & Norvig 2021), en egenskap som kan vara särskilt relevant i revisionssammanhang.

Inom revision är det centralt att säkerhetsställa att finansiell information är korrekt, identifiera risker samt följa gällande regelverk (International Federation of Accountants 2009). AI-system kan här bidra till att analysera stora mängder data för att identifiera avvikelser och automatisera rutinmässiga granskningsuppgifter (PwC 2025). Detta innebär att AI:s styrka i revisionssammanhang inte ligger i att efterlikna revisorers tankeprocesser, utan i dess förmåga att fatta snabba och konsekventa, datadrivna beslut, som fokuserar på noggrannhet, effektivitet samt efterlevnad av regelverk, vilket ligger i linje med revisionens syfte och krav.

2.3 Introduktion av revisionsbranschen

Moderna aktiemarknader präglas av strikta krav på korrekt och transparent finansiell rapportering, där även mindre felaktigheter kan leda till allvarliga skandaler som företag kan ha svårt att återhämta sig från (Carrington 2014).

Den höga graden av finansiell transparens och korrekthet kan till stor del tillskrivas revisionens etablering under 1900-talet, samt de successivt skärpta kraven på att särskilt större företag ska genomgå granskning av en oberoende revisor (Carrington 2014). Revisionen bidrar inte enbart till att säkerställa att intäkter och kostnader redovisas korrekt, utan syftar även till att identifiera eventuella brister i den

finansiella rapporteringen. Utöver sin kontrollfunktion kan revisionen dessutom ge värdefulla insikter som främjar företagets utveckling och förbättringsarbete (PwC u.å.).

En väl genomförd revision fungerar därmed inte bara som ett kontrollverktyg, utan också som ett strategiskt stöd i företagets styrning. Revisionens roll har därigenom bidragit till att stärka förtroendet för marknaden och fungerar i dag som en tydlig signal till företagets intressenter om verksamhetens finansiella hälsa och prestation (Carrington 2014).

2.4 Införandet av ny teknik

Technology-Organization-Environment (TOE)-ramverket, utvecklat av Tornatzky och Fleischer (1990), används för att analysera vilka faktorer som påverkar en organisations beslut att införa ny teknologi. Ramverket är därför centralt i denna studie, som syftar till att bidra med kunskap om införandet av AI-teknologier inom revisionsbranschen, med särskilt fokus på de drivkrafter och utmaningar kopplade till detta. ”*TOE-ramverket*” identifierar tre övergripande dimensioner som samverkar i införandeprocessen: teknologiska, organisatoriska och externa faktorer. Dessa dimensioner presenteras under nästkommande rubriker. Tidigare forskning av Seethamraju och Hecimovic (2022) visar hur TOE-ramverket kan användas för att förstå AI-teknikens införande inom revision i en australiensisk kontext. Denna studie tillämpar TOE på den svenska revisionsbranschen och kompletteras med intressentmodellen för att möjliggöra en mer nyanserad analys av AI-teknikens införande i revisionsbranschen.

Intressentmodellen används främst för att analysera den externa och organisatoriska miljön och de krav som olika interna och externa aktörer ställer på revisionsbyråerna. Intressentmodellen definieras som: “En samling idéer, uttryck och metaforer kopplade till den centrala tesen att ett företags främsta syfte är att skapa så stort värde som möjligt för sina intressenter” (egen översättning, se Eriksson-Zetterquist et al. 2020: 46). Traditionellt har strategisk ledning fokuserat på konkurrens, där jakten på konkurrensfördelar ses som kärnan i företagsstrategi, vilket tydligt illustreras i Porters femkraftsmodell (Strand & Freeman 2013). På senare år har dock detta synsätt utvecklats, särskilt genom populariserandet av konceptet ”*Creating Shared Value*”, där fokus skiftar mot samverkan snarare än konkurrens med intressenter. I detta perspektiv är företagsledningens roll att skapa gemensamt värde, både för organisationen och dess omgivning, snarare än att enbart maximera vinst (Strand & Freeman 2013).

2.4.1 Teknologiska dimensionen

Den teknologiska dimensionen inom TOE-ramverket avser både interna och externa teknologiska faktorer som påverkar organisationens beslut att införa ny teknik (Oliveira & Martins 2011). Detta inkluderar befintliga IT-system, teknisk kompetens, tidigare erfarenheter samt tillgång till ny teknik på marknaden.

En avgörande faktor som påverkar ett företags val mellan egenutvecklad och externt förvärvat teknologi är dess strategi för att skapa konkurrensfördelar. Tidd och Bessant (2013) identifierar två huvudsakliga kategorier av teknisk kompetens som styr balansen mellan internt utvecklad och externt förvärvat teknologi.

Den första kategorin utgörs av ”*strategiska kompetenser*”, vilka är avgörande för företagets konkurrenskraft och därmed bör utvecklas och bibehållas internt. Företag som strävar efter teknologiskt ledarskap investerar ofta i forskning och utveckling (FoU) för att säkerställa kontroll över dessa kompetenser. Den andra kategorin består av ”*möjliggörande kompetenser*”, vilka är viktiga för organisationens framgång men inte nödvändigtvis behöver hanteras internt. I de fall där teknologin är komplex eller där externt förvärv är mer kostnadseffektivt, kan företag välja att samarbeta med specialiserade leverantörer för att tillgodose dessa behov (Tidd & Bessant 2013). Det är enligt Tidd och Bessant (2013) genom denna balans av intern utveckling och extern teknikintegration som företag kan säkra tillgång till ny kunskap, påskynda innovation och hantera teknikområden där den interna kompetensen är otillräcklig (Tidd & Bessant 2013).

För ett lyckat införande av AI i revisionsbranschen spelar teknologiska faktorer en betydande roll, såsom datakvalitet och teknikens mognadsgrad (Seethamraju & Hecimovic 2022). Men dessa faktorer bör också förstås i relation till olika intressenters behov och förväntningar. Genom att ta hänsyn till intressentmodellen blir det möjligt att få en mer nyanserad förståelse för vilka teknologiska faktorer som främjar, eller hämmar, införandet av AI-teknik i praktiken, då de påverkar flera aktörer med olika mål och intressen.

2.4.2 Organisatoriska dimensionen

Den organisatoriska dimensionen fokuserar på de interna förutsättningarna för att kunna genomföra en teknisk förändring. Här ingår faktorer såsom organisationens storlek, struktur, ekonomiska och tekniska resurser samt ledningens stöd. Oliveira och Martins (2011) framhåller att större organisationer ofta har bättre tillgång till resurser, men samtidigt kan vara mer byråkratiska, vilket i vissa fall kan hämma innovationsförmågan. Det som enligt Baker (2012) är avgörande för en framgångsrik implementering av ny teknologi är organisationens interna kapacitet att hantera förändring. En central del i denna kapacitet är förmågan att identifiera

och hantera hur olika interna intressenter påverkas av, och själva påverkar, förändringsprocessen.

Medarbetare påverkas exempelvis av förändrade arbetsroller, ökade krav på teknisk kompetens samt potentiella förändringar i organisationskultur (Almufadda & Almezeini 2021). Samtidigt kan införandet av AI även ha konsekvenser för potentiella framtida medarbetare. Beroende på hur teknologin kommuniceras och integreras i verksamheten, kan den uppfattas antingen som en attraktiv utvecklingsmöjlighet eller som en osäkerhetsfaktor som skapar oro inför yrkesrollen.

Ledningen utgör en nyckelintressent då de ansvarar för strategiska beslut (Wu et al. 2017). Dessa strategiska beslut kan till exempel röra AI-investeringar. Vidare blir AI-utvecklare och tekniska samarbetspartners viktiga aktörer, eftersom en betydande del av dagens AI-lösningar bygger på samarbete med externa specialister. Ett exempel på detta är Deloittes samarbete med Kira Systems där de tillsammans utvecklade avancerade AI-tekniker syftade till att underlätta i revisionsprocessen (Almufadda & Almezeini 2021).

2.4.3 Externa dimensionen

För att förstå hur en organisations interna förutsättningar påverkas och formas krävs också ett bredare perspektiv på dess omvärld. Den externa dimensionen innefattar externa påtryckningar och omvärldsfaktorer, såsom konkurrens, kundkrav, leverantörers inflytande, branschstandarder och regleringar (Rosli et al. 2012). En stark extern press, exempelvis i form av nya lagkrav eller digitaliseringstrender hos konkurrenter, kan påskynda organisationers vilja att ta till sig ny teknologi (Tornatzky & Fleischer 1990). Organisationers teknologiska förändringsarbete omges av och påverkas alltså av en rad externa aktörer med egna intressen och förväntningar. Även här blir intressentmodellen ett användbart analytiskt verktyg.

Revisionsbyråer som står inför uppgiften att införa AI-teknik i sin verksamhet måste alltså ta hänsyn till ett flertal intressenter som direkt eller indirekt påverkas av denna förändringsprocess. Kunder kan bland annat ställa krav på mer effektiva, kostnadsbesparande och kvalitativa revisionstjänster, vilket Fedyk et al. (2022) beskriver som områden där AI har visat stor potential.

Med tanke på revisionens roll som samhällsbärande funktion, där syftet är att främja finansiell transparens och stabilitet (Darmawan 2023), blir också AI-teknikens påverkan på branschen av ett bredare samhällsintresse. I detta sammanhang spelar reglerare, såsom myndigheter och tillsynsorgan, en central roll genom att definiera

de yttre ramarna för hur AI får användas, särskilt vad gäller etik, integritet och transparens.

Dock uppstår utmaningar när dessa reglerande aktörer inte fullt ut hinner anpassa sig till teknikens snabba utveckling. En viktig aspekt inom den externa dimensionen är därför förekomsten, eller frånvaron, av stabila institutionella ramar. AI utvecklas snabbt, men lagstiftning, etiska riktlinjer och standarder för dess användning släpar ofta efter, vilket skapar osäkerhet för företag och samhälle (Tillväxtanalys 2022).

2.5 Teoretisk syntes

För att förstå införandeprocessen av AI inom organisationer krävs en kombination av olika teoretiska perspektiv. I denna studie integreras TOE-ramverket med intressentmodellen för att tydligare undersöka hur revisionsbyråer går tillväga vid införandet av AI-teknologier.

För att fördjupa förståelsen inom särskilt den organisatoriska och externa dimensionen integreras intressentmodellen som ett kompletterande teoretiskt perspektiv. Intressentmodellen erbjuder enligt Strand och Freeman (2013) ett synsätt där organisationens beslut och strategier ses som formade av ett nätverk av aktörer, såväl interna som externa, vars olika intressen och behov måste balanseras. I stället för att enbart fokusera på konkurrensfördelar, vilket är centralt i traditionell strategiteori, framhäver intressentmodellen vikten av att skapa gemensamt värde (Strand & Freeman 2013). Detta perspektiv är särskilt relevant i en revisionskontext där AI-införande påverkar kunder, medarbetare, regulatorer, samarbetspartners och branschorganisationer.

Genom att kombinera TOE:s strukturella ramverk med intressentmodellens relationsperspektiv, ges en fördjupad förståelse för både drivkrafter och hinder som präglar införandet av AI-teknik i revisionsbranschen. Teknologisk utveckling förstås inte bara i termer av teknisk eller ekonomisk kapacitet, utan också som ett resultat av intressenters förväntningar.

3. Metod

Följande avsnitt redogör för val av metod och hur denna har tillämpats för att samla in och analysera empiri i syfte att besvara studiens frågeställning. Metodvalet har styrts av studiens behov av kontextspecifik och fördjupad förståelse.

3.1 Val av metod

Denna studie har genomförts som en fallstudie med syfte att bidra med kunskap om införande av AI i revisionsbranschen med särskilt fokus på de drivkrafter och utmaningar som påverkar införandet. Fallstudier används för att få en djupare förståelse för ett visst fenomen i sin kontext och är en vanlig och välanvänd metod inom företagsekonomisk forskning (Bryman & Bell 2013). För att samla in empiriskt material till vår fallstudie har vi tillämpat en kvalitativ forskningsmetod med en induktiv ansats. Induktiv ansats innebär att teoretiska insikter genereras utifrån den insamlade empirin (Alvesson & Skoldberg 2009).

Genom en tematisk analys av det insamlade materialet formuleras generella slutsatser som successivt växer fram under forskningsprocessen (Bryman & Bell 2013). Till skillnad från den kvantitativa forskningsmetoden fokuserar den kvalitativa forskningsmetoden på ord och kontext istället för siffror och mätbara data (Bryman & Bell 2013). Valet av den kvalitativa metoden passar därför bra för vår fallstudie då det möjliggör en djupare insikt av det vi avser att undersöka.

Ahrne och Svensson (2022) menar att djupare insikter möjliggör en indirekt förståelse för andra viktiga aspekter, såsom individers upplevelser, tankemönster och beslutsfattande, faktorer som är särskilt centrala i denna fallstudie. Att förstå hur revisorer upplever och förhåller sig till tekniken, samt hur deras tankemönster påverkar beslutet att använda eller avstå från AI, är avgörande för att kunna identifiera vilka faktorer som underlättar eller försvårar ett framgångsrikt införande.

Genom att använda en kvalitativ metod till vår fallstudie har vi även kommit nära både de miljöer och de personer som studien inriktar sig på (Ahrne & Svensson 2022). Detta har möjliggjort en djupare förståelse för deras perspektiv, intressen och insikter, vilket i sin tur bidrar till att dessa kan lyftas fram på ett nyanserat och meningsfullt sätt till vårt syfte. En sådan förståelse hade varit svår att uppnå genom en kvantitativ ansats, där forskaren i högre grad styr processen och vanligtvis har begränsad direkt interaktion med respondenterna (Bryman & Bell 2013).

3.2 Semistrukturerade intervjuer

Inom kvalitativ forskning skiljer man huvudsakligen mellan två typer av intervjuer: ostrukturerade och semistrukturerade intervjuer (Bryman & Bell 2013). I denna studie har vi valt att använda semistrukturerade intervjuer, eftersom denna form utgår från en intervjuguide med förutbestämda teman och frågor som säkerställer att centrala områden behandlas. Till skillnad från ostrukturerade intervjuer, som ofta bygger på en enda inledande fråga och har ett mer öppet samtalsformat, erbjuder semistrukturerade intervjuer en tydligare struktur. Ostrukturerade intervjuer kan ge respondenten större frihet att tala fritt, men riskerar samtidigt att bli utdragna, svårare att avgränsa och i vissa fall avvika från studiens syfte (Bryman & Bell 2013).

Semistrukturerade intervjuer är därför det mest ändamålsenliga valet för denna studie, eftersom vi därigenom har kunnat styra samtalet mot relevanta områden och säkerställa att frågorna är kopplade till forskningsfrågorna. Då studien fokuserar på AI inom revisionsbranschen krävs en tydlig inriktning på specifika frågeställningar, vilket har underlättats med denna intervjuteknik. Samtidigt lämnar metoden utrymme för följdfrågor, vilket har gjort det möjligt att fördjupa förståelsen där det behövs.

För att samla in den information som krävs för att besvara studiens syfte har en intervjuguide utformats, där centrala frågeställningar som ska beröras i intervjun fastställts (se bilaga 1). Bryman och Bell (2013) framhåller flera viktiga riktlinjer vid utformning av en intervjuguide anpassad till det aktuella forskningsområdet. Utgångspunkten har varit frågan: ”Vad behöver vi få svar på för att kunna besvara studiens syfte?” För att uppnå detta har vi identifierat vad som är relevant och centralt inom området, i syfte att frågorna ska täcka de aspekter vi vill undersöka. Det är också avgörande att frågorna formuleras med ett tydligt och lättförståeligt språk, för att säkerställa att respondenterna tolkar dem på avsett sätt. Ledande frågor har undvikits, i syfte att skapa förutsättningar för en rättvisande bild av hur revisorer uppfattar införandet av AI-teknik (Bryman & Bell 2013).

Samtidigt har ett flexibelt förhållningssätt eftersträvat för att möjliggöra att nya insikter och perspektiv kan framträda under samtalets gång. Samtliga intervjuer har spelats in med respondenternas godkännande, vilket gör det möjligt att i efterhand gå tillbaka och analysera svaren mer ingående i relation till studiens syfte och forskningsfrågor.

3.3 Urval

Urvalet för denna studie har genomförts med målsättningen att samla in empiriskt material av hög kvalitet från personer med god insyn i hur AI införs inom revisionsbranschen. För att uppnå detta har vi tillämpat ett tvåstegsurval, vilket är en vanlig strategi vid organisationsstudier (Ahrne & Svensson 2022). Tvåstegsurval innebär att urvalet sker i två distinkta faser.

Första steget innebär att forskaren väljer ut vilka företag som ska ingå i studien. Urvalet baseras ofta på företagets relevans i förhållande till forskningsfrågan (Ahrne & Svensson 2022). I vår studie har vi valt revisionsbyråer som bedöms ha god erfarenhet av att arbeta med AI-teknologi, och därmed kan bidra med insikter om dess införande i praktiken. De största revisionsbyråerna på marknaden satsar i dag betydande resurser på att införa och utveckla AI-baserade system (Kokina & Davenport 2017). Således har majoriteten av empirin samlats in från dessa byråer.

Andra steget handlar om att inom de utvalda företagen identifiera specifika personer som intervjuas. Dessa individer väljs ut utifrån sina roller, sin kompetens eller sin erfarenhet av det som ska studeras (Ahrne & Svensson 2022), i detta fall AI inom revision. Under våren befinner sig revisionsbranschen i sin högsäsong, vilket har inneburit en utmaning i arbetet med att rekrytera respondenter till studien. Den ökade arbetsbelastningen hos revisorer under denna period har sannolikt påverkat tillgängligheten och viljan att delta i intervjuer.

För att säkerställa att vi fick tag på respondenter med relevanta erfarenheter och insikter har vi i första hand kontaktat personer i ledande positioner. Vi har skickat ut förfrågningar via e-post, där vi har fått återkoppling från cirka 10 personer men endast tre har valt att medverka på intervju. Trots det begränsade antalet intervjuer anser vi att respondenterna har bidragit med värdefulla insikter som på ett meningsfullt sätt belyser studiens syfte. Urvalet inkluderar personer med skilda roller och ansvarsområden, vilket stärker variationen i perspektiv och möjliggör en mer nyanserad förståelse av det undersökta fenomenet. För att ytterligare fördjupa analysen har det empiriska materialet kompletterats med en dokumentgranskning. Detta presenteras under nästkommande rubrik.

I tabellen nedan presenteras respondenterna, deras titel och rollbeskrivning, hur länge de har arbetat inom revision samt vilket företag de arbetar på och vart kontoret är beläget. Respondenterna har tilldelats ett fiktivt namn för att underlätta vid läsningen samtidigt som respondenternas integritet skyddas.

Tabell 1: Presentation av respondenterna

Respondent	Titel	Rollbeskrivning	År aktiv som revisor	Revisionsbyrå
Alex	Audit associate	En revisor som assisterar vid revisioner, till exempel med granskning av underlag och kontroll av bokföring.	3 år	Ernst & Young – Uppsala
Sam	Partner	Högsta ledningsnivå med ansvar för företagets övergripande strategi och resultat.	22 år	Ernst & Young – Stockholm
Robin	Senior associate	En mer erfaren revisor som tar större ansvar, leder delar av revisionen och handleder yngre kollegor.	4 år	Grant Thornton - Uppsala

3.4 Dokumentgranskning

Bowen (2009) förklarar dokumentgranskning som en systematisk metod för att identifiera, utvärdera och tolka både tryckta och digitala dokument med syftet att lyfta fram relevanta teman, begrepp eller mönster kopplade till forskningsfrågan. Dokumentgranskningen är särskilt användbar som komplement till andra kvalitativa metoder eftersom den möjliggör triangulering av data och tillför kontextuell förståelse till empiriska observationer. Dokument kan både bekräfta och utveckla insikter från exempelvis intervjuer, samt ge tillgång till perspektiv och information som respondenterna själva inte alltid nämner (Bowen 2009).

I denna studie har dokumentgranskningen haft som främsta syfte att komplettera de semistrukturerade intervjuerna genom att erbjuda en fördjupad bild av hur

revisionsbyråer arbetar med AI i praktiken, samt hur utvecklingen och införandet av AI skildras i olika externa sammanhang. Bowen (2009) betonar även vikten av att tolka dokument i relation till deras ursprung och funktion, vilket har beaktats genom att kritiskt granska dokumentens syfte, avsändare och målgrupp.

Genom dokumentgranskning har vi bland annat kunnat identifiera centrala regulatoriska och etiska riktlinjer kopplat till hur AI får användas, samt de praktiska villkor som revisionsbyråerna behöver förhålla sig till vid införandet av AI-teknik. Detta har varit särskilt viktigt vid analys om hur den externa dimensionen påverkas vid AI-teknikens införande.

Dokumentgranskningen har även bidragit till att belysa delade meningar mellan vad som formellt uttrycks i regler och policys och vad respondenterna upplever i praktiken. Därmed har dokumentgranskningen fungerat som ett viktigt komplement till intervjuerna, och stärker därigenom studiens trovärdighet genom metodtriangulering.

3.5 Metod för analys

I kvalitativ forskning samlas ofta ett omfattande och komplext empiriskt material in, exempelvis genom intervjuer och dokumentgranskning, något som vi också har gjort i vår fallstudie. Denna mängd material kan göra det utmanande att skapa struktur och överblick (Bryman & Bell 2013). Att tolka och organisera vårt material på ett meningsfullt sätt kräver därför en systematisk metod. Något Bryman och Bell (2013) hävdar kan hjälpa till med detta är en så kallad tematisk analys. Det erbjuder en lösning på denna utmaning genom att möjliggöra en noggrann identifiering av mönster och återkommande teman i det insamlade materialet.

För att kunna genomföra analysen har intervjuerna spelats in och transkriberats. Inspelningarna har gjort det möjligt att noggrant analysera vad som faktiskt sagts och återkommande granska intervjuavsnitten, vilket stärker studiens tillförlitlighet och minskar risken för misstolkningar. Transkriberingen har också underlättat arbetet med att identifiera mönster och teman mellan olika respondenter (Bryman & Bell 2013).

Därefter har materialet analyserats med hjälp av en tematisk analys. För att strukturera analysen har vi utgått från de tre dimensionerna i vår teoretiska referensram: teknologisk, organisatorisk och extern miljö. Dessa analytiska dimensioner har sedan kopplats till de teman som identifierades i empirin, vilket möjliggjort en djupgående analys av införande, drivkrafter och utmaningar relaterade till AI i revisionsbranschen. I tabellen nedan presenteras hur vi har

kopplat forskningsfrågorna till de teoretiska dimensionerna, genom exempel från empirin.

Tabell 2: Presentation av metod för analys

Tema	Införande av AI	Drivkrafter	Utmaningar
Teknologisk	<i>”...vi utvecklar väldigt mycket själva.”</i>	<i>”...den AI som är tränad på vårt eget material, de har vi själva utvecklat.”</i>	<i>“...om vi inte får träna AI-modeller på kunddata kommer vi aldrig få aktuella AI-modeller...”</i>
Organisatorisk	<i>”...om det kommer till att skaffa ett nytt AI-verktyg så kanske vi är med och testat det.”</i>	<i>”...det ökar effektiviteten genom mindre manuell handpåläggning...”</i>	<i>”...viktigt att alla medarbetare verkligen förstår vad de här AI-modellerna gör.”</i>
Extern	<i>”...vi har också samarbetsföretag, som Microsoft och Open AI.”</i>	<i>”...vi har naturligtvis en konkurrensutsatt marknad...”</i>	<i>”Det största externa hindret är nog det rent legala.”</i>

3.6 Etiska överväganden

Då denna studie bygger på en kvalitativ forskningsmetod genom insamling av empiriskt material från intervjuer har särskild hänsyn tagits till etiska aspekter. En viktig aspekt av en vetenskaplig studie är att den genomförs med hög etisk standard (Klingberg & Hallberg 2021). Vetenskapsrådet (2024) betonar att god forskningssed handlar om att följa etiska krav och normer som säkerställer att forskning bedrivs på ett ansvarsfullt sätt. Att förstå och tillämpa detta är avgörande för att säkerställa forskningens kvalitet och integritet.

Ett sätt att upprätthålla god forskningssed är att följa olika principer, som informerat samtycke, konfidentialitet samt nyttjandekravet (Ahrne & Svensson 2022). Informerat samtycke har tillämpats genom att respondenterna har fått genomgående information om studiens syfte, hur materialet kommer att tillämpas samt vad respondenterna själva har för roll i studien. Utifrån detta har respondenterna fått bestämma själva om de vill medverka eller inte. För att bemöta konfidentialiteten

har uppgifter om de personer som ingår i studien presenterats med försiktighet för att enskilda individer inte ska kunna kännas igen av utomstående (Ahrne & Svensson 2022). Nyttjandekravet har uppmärksamrats på liknande sätt för att påvisa att informationen om respondenterna enbart kommer att användas i ändamålet för studien.

3.7 Metodkritik

Genom att använda en kvalitativ forskningsmetod har studien kunnat fånga nyanser och detaljer som är viktiga för att undersöka hur revisionsbyråer går tillväga vid införandet av AI-teknologier. Dock innebär detta val även vissa utmaningar rörande studiens utformning och resultat.

Bryman och Bell (2013) påpekar att kvalitativ forskning ofta blir kritiserad på grund av dess potentiella subjektivitet. Eftersom vår studie bygger på de medverkandes svar samt våra egna tolkningar, finns en risk för att resultatet präglas av en ensidig förståelse. Denna problematik är något som har beaktats vid utformandet av intervjuerna samt vid insamling av empiriskt material, i syfte att motverka bristen på objektivitet.

Genom att ge en detaljerad beskrivning av hur undersökningen planerades och genomfördes bemöts kritiken om bristande transparens inom kvalitativ forskning (Bryman & Bell 2013). Genom en noggrann beskrivning av forskningsmetoden, intervjutekniken samt urvalsprocessen skapas en tydlig insyn i forskningsprocessen. Vilket även stärker studiens trovärdighet och gör det möjligt för andra att bedöma tillförlitligheten av studien.

3.8 Reflexivitet

Alvesson och Sköldberg (2009) definierar reflexivitet som en process där relationen mellan "kunskap" och "sättet att skapa kunskap" ständigt utvärderas. Detta innebär att stor vikt läggs vid att förstå hur olika sociala, språkliga, teoretiska och politiska dimensioner är sammanflätade i, och påverkar, kunskapsproduktionen (Alvesson & Sköldberg 2009; Bryman & Bell 2013). Allt från hur empiriskt material genereras, till hur det tolkas och presenteras. Författarna menar att empiriskt material, insamlat genom ett reflexivt förhållningssätt, utgår från att forskaren intar en kritisk ansats till den undersökta verkligheten, där målet med forskningen inte är att etablera fakta, utan snarare att bidra till ökad förståelse (Alvesson & Sköldberg 2009).

Bryman och Bell (2013) menar också att kvalitativa undersökningar ofta kritiserats för att vara alltför impressionistiska och att de i för stor utsträckning bygger på det nära och personliga förhållande som forskarna etablerar med

undersökningsspersonerna. Vad menas med denna kritik i företagsekonomiska studier?

Bryman och Bell (2013) menar också att kvalitativ forskning ofta kritiseras för att vara alltför impressionistiska, det vill säga att resultaten tenderar att bygga i för stor utsträckning på forskarens personliga intryck och nära relation till undersökningsspersonerna, snarare än på en tydligt objektiv och systematiskt grundad analys.

För att motverka att denna studie blir för impressionistisk eller att våra personliga relationer och tankar påverkar forskningsresultatet kommer vi under hela forskningsprocessen att eftersträva ett reflexivt förhållningssätt till forskningen.

Eftersom några av intervjupersonerna kan komma att bli framtida kollegor i yrkeslivet, har vi varit medvetna om risken att detta skulle kunna påverka vår roll som forskare. För att säkerställa forskningens trovärdighet har vi därför kontinuerligt granskat vår egen position till respondenterna, samt hur denna relation kan påverka forskningsresultaten.

Vi har varit mycket uppmärksamma vid att inte låta personliga relationer eller framtida yrkesintressen påverka hur intervjuerna har genomförts, tolkats och redovisats. Intervjuerna har behandlats likvärdigt oavsett respondent, och analysen har genomförts med fokus på innehåll och relevans snarare än individ. Vi menar därför att vår personliga närhet till fältet har skapat möjlighet till fördjupade samtal och analys snarare än att det ska utgöra ett hinder för forskningen.

3.9 Trovärdighet

Bryman och Bell (2013) identifierar fyra kriterier för att bedöma trovärdigheten i en kvalitativ studie: *pålitlighet*, *tillförlitlighet*, *överförbarhet* och *konfirmering*. Dessa kriterier utgör kvalitativa motsvarigheter till de traditionella begreppen inom kvantitativ forskning (*reliabilitet*, *intern-* och *extern validitet* och *objektivitet*).

Till skillnad från kvantitativa metoder, som syftar till objektivitet och generaliserbarhet, bygger kvalitativa ansatser på forskarens aktiva roll i tolkningen av det empiriska materialet. Forskarens förståelse formar analysen, och delar av verkligheten lyfts fram och ges mening inom ett specifikt sammanhang (Alvehus 2019).

3.9.1 Pålitlighet

Mot denna bakgrund introducerar Bryman och Bell (2013) begreppet pålitlighet som ett sätt att främja transparens i kvalitativ forskning. För att uppnå detta krävs

att forskaren redogör tydligt och systematiskt för forskningsprocessens olika faser. Därtill lyfter de fram vikten av kollegial granskning, där forskarkollegor fungerar som informella revisorer och säkerställer studiens trovärdighet genom löpande återkoppling.

I linje med detta kommer denna studie att granskas vid flera tillfällen genom opponering av andra studenter. Vi har även tillhandahållit en transparent redovisning av forskningsprocessen för att möjliggöra extern granskning. Vår handledare spelar dessutom en viktig roll i detta arbete genom kontinuerlig återkoppling på studiens genomförande och insamling av empiri, vilket sammantaget syftar till att stärka studiens kvalitet och pålitlighet.

3.9.2 Tillförlitlighet

Fejes och Thornberg (2019) betonar att en studies tillförlitlighet i hög grad avgörs av hur noggrant och systematiskt forskaren har bedrivit forskningsprocessen, särskilt i relation till datainsamling och analys. Enligt författarna krävs en tydlig redogörelse för hur insamlingen av data har genomförts för att bedömningen av studiens trovärdighet ska kunna göras på ett tillfredsställande sätt.

Detta synsätt delas även av Bryman och Bell (2013), som utvecklar resonemanget genom att framhålla att tillförlitlighet förutsätter att forskningen bedrivs i enlighet med etablerade regler. De lyfter särskilt fram vikten av respondentvalidering, det vill säga att forskaren återkopplar till respondenterna för att säkerställa att deras svar har tolkats korrekt.

Under hela forskningsprocessen har vi säkerställt att studien genomförts i enlighet med reglerna kopplade till hur forskningsprocessen bör gå till. Som en del av detta har samtliga respondenter informerats om studiens syfte och gett sitt uttryckliga samtycke till deltagande genom ett muntligt samtycke. Vidare har vi tillämpat respondentvalidering, där vi gett deltagarna möjlighet att ta del av hur deras intervjusvar tolkats och presenterats i studien (se bilaga 2). Syftet med detta är att säkerställa att den beskrivning vi förmedlar av intervjusvaren överensstämmer med respondenternas egna uppfattningar.

3.9.3 Överförbarhet

Inom den kvantitativa forskningsansatsen betonas ofta vikten av generaliserbarhet, det vill säga i vilken utsträckning studiens resultat kan appliceras på individer och situationer utanför det specifika urvalet (Fejes & Thornberg 2019). Klingberg och Hallberg (2021) argumenterar för att detta begrepp även är tillämpligt inom kvalitativ forskning och ifrågasätter behovet av att använda alternativa begrepp. Samtidigt finns det forskare, såsom Fejes och Thornberg (2019), som

problematiserar användningen av generaliserbarhet i kvalitativa studier. De menar att sociala fenomen ofta är alltför bundna till specifika sammanhang och att de är för föränderliga för att kunna generaliseras på samma sätt som inom kvantitativa ansatser. Därför framhåller de vikten av att särskilja kvalitetskriteriet mellan kvalitativ och kvantitativ forskning, eftersom de bygger på olika synsätt kring hur forskning och forskningsresultat kan generaliseras (Fejes & Thornberg 2019).

Ahrne och Svensson (2022) betonar betydelsen av överförbarhet inom kvalitativ forskning. De menar att även om kvalitativa studier inte kan uppnå generalisering i traditionell, kvantitativ bemärkelse, innebär det inte att generaliserbarhet är irrelevant. I stället bör kvalitativa forskare sträva efter det som författarna benämner som "*eventuella generaliseringar*", där forskningsresultatens relevans och räckvidd bedöms utifrån deras möjligheter att överföras till andra personer, grupper eller sociala sammanhang. Något Bryman och Bell (2013) benämner som överförbarhet.

I denna studie undersöks ett begränsat antal revisionsbyråer. Ambitionen är dock att de resultat och slutsatser som genererats ska vara så tydligt kopplade till det sammanhang de studerats i och grundade i relevant teori att de kan tillämpas i en bredare kontext, i detta fall revisionsbranschen som helhet.

3.9.4 Konfirmering

Starrin och Svensson (1994) menar att allt meningsfullt tänkande alltid innefattar en tolkning, och att människors förståelse av omvärlden grundas i en förförståelse som kontinuerligt omformas under tolkningsprocessen. För att synliggöra denna förförståelse för läsaren finns det, enligt författarna, flera möjliga tillvägagångssätt. De betonar dock vikten av att forskaren avgränsar sin redogörelse till de aspekter av förförståelsen som är rimligt relevanta och väsentliga för läsaren att känna till. Ett sätt att redovisa förförståelse är att forskaren reflekterar över och redovisar personliga erfarenheter som kan ha påverkat tolkningen av det empiriska materialet och därmed även studiens resultat. Vidare betonar författarna vikten av att forskaren även tydligt deklarerar de teoretiska utgångspunkter som studien bygger på. Om detta inte görs riskerar forskningen att uppfattas som otydlig, och läsaren kan då tvingas att själv försöka identifiera forskarens perspektiv och värderingar (Starrin & Svensson 1994).

Denna syn på förförståelsens roll i forskningsprocessen knyter an till begreppet konfirmering, som Bryman och Bell (2013) beskriver som ett kvalitetskriterium inom kvalitativ forskning. Konfirmering handlar om att forskaren ska visa att han eller hon har agerat i god tro, det vill säga att forskningsresultaten inte medvetet har påverkats av forskarens personliga värderingar eller teoretiska övertygelser. Forskaren bör därför eftersträva transparens och självreflektion för att stärka

studiens trovärdighet och visa att slutsatserna vilar på det empiriska materialet snarare än på forskarens egna preferenser.

Mot denna bakgrund har vi under arbetets gång strävat efter att synliggöra vår egen förståelse och reflektera över hur våra tidigare erfarenheter kan påverka forskningsprocessen. Särskild vikt har lagts vid att anta ett reflexivt förhållningssätt, där vi kontinuerligt har granskat vår egen roll i relation till respondenterna och det insamlade materialet. Detta har varit centralt för att säkerställa att personliga relationer, antaganden eller andra sociala faktorer inte påverkat tolkningen av empirin och därmed studiens trovärdighet.

3.10 Äkthet

Förutom trovärdighet lyfter Bryman och Bell (2013) fram äkthet som ett centralt kvalitetskriterium i kvalitativ forskning. Det innebär att studien ska ge en rättvis och nyanserad bild av den studerade verkligheten genom att synliggöra olika perspektiv inom den aktuella kontexten. För att uppfylla detta har vi inkluderat respondenter med olika befattningar inom revisionsbyråerna, snarare än att enbart fokusera på exempelvis personer i ledande roller.

Bryman och Bell (2013) lyfter även ett antal ”*autenticitetskriterier*” som syftar till att stärka äktheten. Autenticitetskriterierna är *ontologisk*-, *pedagogisk*-, *katalytisk*- och *taktisk autenticitet*. Tillsammans bidrar dessa fyra till att forskningen inte enbart blir beskrivande utan också meningsskapande för de medverkande.

För att eftersträva hög grad av ontologisk- och pedagogisk autenticitet har intervjufrågor formulerats som uppmuntrar till reflektion, med ambitionen att respondenterna ska få en fördjupad förståelse för hur AI påverkar såväl deras eget arbete som revisionsbyrån i stort. Vi har även inkluderat olika perspektiv från revisionsbranschen, vilket möjliggör att respondenter, genom analysen, kan ta del av andra deltagares uppfattningar och erfarenheter.

För att uppnå katalytisk autenticitet har vi under intervjuerna uppmuntrat deltagarna att själva identifiera och formulera dilemman och utmaningar kopplade till AI:s införande. Förhoppningen är att detta ska kunna fungera som ett underlag för vidare reflektion och dialog inom deras arbetsmiljöer.

Avslutningsvis har vi eftersträvat taktisk autenticitet genom att presentera resultaten på ett sätt som kan stödja deltagarna i att vidta åtgärder eller fatta informerade beslut inom respektive revisionsbyrå, med syftet att främja lärande och stärka deras handlingsutrymme i frågor som rör AI och dess införande i ett revisionssammanhang.

4. Empiri

I det följande avsnittet presenteras studiens empiriska material. Avsnittet innefattar en redogörelse för intervju svaren från studiens respondenter, dessa kompletteras med insikter från dokumentgranskningen. Materialet presenteras utifrån studiens tre forskningsfrågor.

4.1 Presentation av empiriskt material

Utvecklingen av AI inom revisionsbranschen har enligt alla respondenter gått i snabb takt de senaste åren. De alla märker en skillnad på graden AI i det vardagliga arbetet men också det tilltagande av olika verktyg som kommit fram. Även om revisionsbyråerna sporadiskt har använt AI längre bak i tiden har det varit i en mindre grad och i mindre organiserade former, det är på senare tid som det har blivit en betydande del av arbetet. Sam nämner att det inte bara nu finns AI som hjälpmedel i revisionsprocessen, utan även i deras interna processer.

“...det känns som att det senaste året har blivit ett riktigt verktyg som faktiskt ger värde.” (Sam om AI)

“...vi uppmuntras att använda AI i högre utsträckning idag jämfört med för tre år sedan när jag började.” (Alex)

4.1.1 Införandet av AI i revisionsbranschen

Det framkommer av intervjuerna att införandet av AI-teknologi inom revisionsbranschen i stor utsträckning sker genom intern utveckling, där revisionsbyråerna själva utformar AI-lösningar som är anpassade till den egna metodiken och verksamhetens specifika behov. Sam betonar att införandet av AI huvudsakligen bygger på interna initiativ och teknikutveckling, snarare än på förvärv av färdiga system eller AI-specialiserade företag. Respondenten känner inte till något exempel på förvärv, vilket ytterligare understryker betoningen på egenutvecklade lösningar.

“Egentligen kan man säga att vi förvärvar väldigt lite AI och utvecklar väldigt mycket själva.” (Sam)

“Jag har ingen information alls om något förvärv så jag tror att det bara är egenutvecklat.” (Sam)

Parallellt med den interna utvecklingen sker även strategiska samarbeten med externa teknikföretag, vilket utgör ett viktigt komplement. Sam lyfter till exempel

företag som Microsoft och OpenAI som betydande samarbetspartners. Genom dessa partnerskap kombineras avancerade AI-plattformar med revisionsbyråns interna kompetens och branschkunskap. Respondenten framhåller att denna typ av samarbeten möjliggör gemensam lösningsutveckling och bedömer att de kommer att spela en ännu mer central roll i framtiden.

“...vi utvecklar ju mycket själva men sen har vi också samarbetsföretag, som Microsoft och Open AI.” (Sam)

“Den typen av samarbetspartner är viktiga för oss”... “Den typen av samarbeten kommer bli väldigt vanliga i framtiden.” (Sam)

Även andra stora revisionsbyråer, såsom PwC, gör omfattande investeringar i AI-teknik. I likhet med EY har PwC nyligen inlett ett samarbete med Microsoft och OpenAI, med målet att automatisera och effektivisera delar av revisionsprocessen. Detta syftar, i linje med de motiv som framkommer i våra intervjuer, till att spara tid och resurser, minska kostnader och samtidigt öka intäkter (The Wall Street Journal 2023; PwC 2023). I förlängningen handlar dessa satsningar ytterst om att stärka det värde som skapas för kunden.

“...i slutändan handlar det om att skapa kundvärde. Allt utmynnar i det skulle jag säga.” (Alex)

Dagens AI-tillämpningar inom revisionsbranschen bygger i stor utsträckning på så kallade ”Large Language Models” (LLM). LLM är en form av generativ AI (GenAI) som har förmåga att förstå, generera och bearbeta mänskligt språk. Dessa modeller spelar en central roll i utvecklingen mot mer avancerade former av kognitiv intelligens inom AI (EY Parthenon 2023; Liu et al. 2025).

“Såvitt jag vet har vi två eller tre AI verktyg som vi uttalat ska använda och alla de är baserat på LLM teknologin så det är någon form av texthantering.” (Robin)

Utöver texthantering används AI även i mer revisionsspecifika moment, exempelvis vid granskning av årsredovisningar.

“När vi granskar en årsredovisning så säkerställer vi att årsredovisningen är internt konsekvent...” (Sam)

För att bedöma årsredovisningens interna överensstämmelse använder revisorn ett AI-baserat verktyg som kontrollerar att uppgifter återges konsekvent i olika delar

av dokumentet, att språket är enhetligt och att jämförelsesiffror från föregående år har överförts korrekt.

Vidare framhåller Sam att EY även utvecklat AI-lösningar för att underlätta granskningen av formler i omfattande Excel-filer. Denna AI-motor har tränats för att känna igen korrekta formelstrukturer och signalerar avvikelser till användaren, vilket effektiviserar granskningsarbetet och minskar risken för mänskliga fel.

Den snabba utvecklingen av AI i revisionssammanhang är samtliga respondenter positivt inställda till. Alla respondenter poängterar också vikten av att verktygen ska användas och införas på ett korrekt och ansvarsfullt sätt. Tekniken erbjuder stora möjligheter men det medför också risker, särskilt om det används utan tillräcklig förståelse. Respondenterna poängterar således att det krävs en god förståelse för hur AI fungerar och hur den kan tillämpas för att tekniken ska kunna skapa värde för användaren.

“...mycket handlar om att använda det som ett hjälpmedel snarare än att det är det som är sanningen.” (Alex)

“Jag tror att det är väldigt viktigt att alla medarbetare verkligen förstår vad de här AI-modellerna gör.” (Robin)

För att säkerställa ett korrekt och ansvarsfullt användande av AI-tekniken, framgår det av samtliga respondenter att det finns tydliga interna riktlinjer och policydokument som styr användningen. Dessa omfattar bland annat vilka verktyg som är godkända att använda samt vilken typ av data som får delas och hanteras. Enligt Alex och Robin upplevs dessa riktlinjer som mycket tydliga och lättillgängliga vilket underlättar arbetet med de olika verktygen.

Utöver de etablerade riktlinjerna framkommer det i samtliga intervjuer att det finns utrymme för medarbetare att pröva och utvärdera olika typer av AI-lösningar. Flera respondenter beskriver hur de ges möjlighet att testa nya verktyg samt framföra önskemål om funktioner och applikationer som kan stärka revisionsarbetet. Även om det formella beslutet att införa ny teknik fattas på högre nivå inom revisionsbyråerna, betonas den öppna inställningen till innovation som både viktig och värdefull. Denna öppenhet bidrar till att successivt identifiera vilka AI-verktyg som skapar störst praktiskt värde, samt hur dessa kan integreras i den befintliga revisionsmetodiken.

“...jag har varit med och lärt ut hur vissa pilotprojekt används. Där har det visat sig att det finns stora fördelar med automatisering.” (Alex)

“om utvecklare kommunicerar ut att: “denna teknologin skulle vi vilja använda mer av, vi tror att det kan finnas ett intresse i resten av världen” då kanske den globala organisationen säger: vad bra, då kollar vi på den och om den är bra och den har ett större användningsområde, då för vi ut den till andra regioner också.”
(Sam)

“...om det kommer till att skaffa ett nytt AI-verktyg så kanske vi är med och testat det, kanske kommer med förslag på hur vi ska använda det men slutliga beslutsfattandet sker av andra.” (Robin)

4.1.2 Drivkrafter bakom införandet

Genom att förhålla sig till etablerade riktlinjer och samtidigt ges möjlighet att testa och utvärdera olika AI-teknologier, ökar sannolikheten att införandet sker på ett korrekt och ansvarsfullt sätt, vilket är något som samtliga respondenter betonar som avgörande. Enligt respondenterna är detta även en förutsättning för att kunna förverkliga de drivkrafter som motiverar införandet av AI i revisionsverksamheten.

Sam identifierar fyra centrala områden där AI-verktyg skapar tydligt värde: ökad effektivitet, högre kvalitet i revisionsprocessen, fördjupade insikter som stärker den rådgivande rollen gentemot klienten, samt ett mer effektivt samarbete mellan revisor och kund. Den mest framträdande drivkraften, enligt samtliga respondenter, är dock den ökade effektiviteten. AI möjliggör hantering av stora datamängder snabbare och med högre noggrannhet än vid manuell bearbetning. Detta är också faktorer som lyfts fram som avgörande skäl till att revisionsbyråer väljer att integrera AI i allt fler delar av sin verksamhet.

“...det finns stora fördelar med automatisering, allt går fortare och det ökar effektiviteten genom mindre manuell handpåläggning.” (Alex)

Ett konkret exempel på hur AI bidrar till ökad effektivitet inom större revisionsbyråer är genom snabbare informationsinhämtning och förbättrad intern kunskapsdelning. Robin berättar att de idag använder AI-baserade verktyg som är specialiserade och tränade på byråernas egen revisionsmetodik och relevanta branschregelverk. Revisorerna arbetar utifrån en intern "*audit manual*", som utgör grunden för det metodstöd de förväntas följa i sitt arbete. För att underlätta tillämpningen av denna manual har de utvecklat en egen AI-modell, särskilt tränad på innehållet i den. På så vis kan medarbetarna snabbt få vägledning i metodfrågor genom ett verktyg som är skräddarsytt efter byråernas egna standarder.

“Har man problem eller frågor rörande just själva revisionsmetodiken så har vi en AI som är tränad på den PDF:en som vi då kan använda oss av för att få metodiksvår.” (Robin)

Respondenterna menar alltså att ökad effektivitet är en av de största anledningarna till införandet av AI-verktyg och att en mer effektiv revisionsprocess bland annat uppnås genom snabbare informationsinhämtning och en högre grad av automatisering av repetitiva uppgifter, vilket i förlängningen innebär en minskad mängd manuell handpåläggning. Resultatet av detta blir att revisionsprocessen kan gå snabbare och blir mer kostnadseffektiv, både för revisorn och kunden.

“Det diskuteras mycket från våra kunders sida om AI. Man vill att processen ska bli bättre, lättare och billigare och vi har naturligtvis en konkurrensutsatt marknad där vi vill bli bäst, och bäst blir vi genom att vara billigast och effektivast samtidigt som vi ger bäst kvalitet av våra tjänster. Det är den typen av drivkraft vi har, vi vill behålla vår position som marknadsledare.” (Sam)

Ett exempel på ett verktyg där revisionsprocessen kan bli effektivare är den AI-drivna onlineportalen från FAR - den svenska branschorganisationen för redovisningskonsulter, revisorer och rådgivare (FAR u.å). Genom portalen berättar Robin att medarbetare får snabb tillgång till vägledning i frågor som rör exempelvis revisionsmetodik och hur gällande regelverk ska tolkas och tillämpas i praktiken. Robin förklarar att de således använder en kombination av branschorganisationers AI-verktyg och deras egenutvecklade system beroende på uppgiften och frågorna.

“De (FAR) har en onlineportal där de har alla regelverk man kan behöva. De har utvecklat en egen AI som är tränad på deras material...” “Har man redovisningsfrågor kan man fråga den, och den ska vi använda.” (Robin)

“...den AI som är tränad på vårt eget material, de har vi själva utvecklat.” “...det är ju vår revisionsmetodik och den har vi utvecklat...” (Robin)

Utöver effektivisering nämns även kvalitetshöjning som en central drivkraft av respondenterna. Till exempel kan AI-tekniken i vissa fall upptäcka fel som inte mänskliga ögat ser vilket ökar kvaliteten av revisionen. Det handlar även om att automatisera rutinemässiga och repetitiva uppgifter vilket i sin tur frigör tid för revisorer att lägga mer fokus på analys och professionellt omdöme. Att använda AI vid just texthantering och informationsinhämtning har skapat bättre möjligheter för revisorer att lägga fokus vid mer värdeskapande uppgifter. Robin instämmer med detta och säger att införandet av fler AI-verktyg har gjort det betydligt lättare för

revisorer att söka i regelverk, förstå revisionsmetodik och få hjälp genom interna supportsystem. Detta ger i sin tur mer tid åt värdeskapande uppgifter.

“Vi kan ta bort de repetitiva inslagen i revisionen och att det istället görs av en AI-bot medan vi fokuserar på de mer kvalitativa sidorna, bedömningsfrågorna, för bättre kvalitet.” (Sam)

Även Deloitte uttrycker ett liknande synsätt gällande AI-teknikens potential att öka effektiviteten i arbetslivet. I en artikel om hur nya arbetstagare anpassar sig till AI-teknikens införande framhålls att AI inte enbart effektiviserar arbetsprocesser, utan också kan bidra till ökad arbetstillfredsställelse. En nyanställd beskriver hur AI frigör tid genom att automatisera delar av arbetsuppgifterna, vilket i sin tur ger större utrymme att fokusera på det egna välmåendet. Ur arbetsgivarens perspektiv innebär detta inte bara en mer effektiv verksamhet, utan även en mer nöjd och hållbar arbetsstyrka (Lascaze et al. 2024).

Även bland studiens respondenter lyfts denna koppling mellan effektivitet, arbetsinnehåll och motivation. Robin betonar till exempel hur AI-verktyg kan effektivisera annars tidskrävande och icke-värdeskapande moment, såsom att manuellt söka i omfattande regelverk. Genom att använda AI-modeller som är tränade på relevanta regelverk och interna dokument, upplevs processen som både snabbare och mer lättillgänglig. Detta inte bara ökar effektiviteten i revisionsarbetet, utan beskrivs också av respondenten som något som gör arbetsmomenten mer stimulerande och meningsfulla.

“...de flesta tycker nog inte att det är kul att scrolla igenom 300 sidor regelverk bara för att hitta rätt rad med info. Så det kommer gå fortare, men gör också arbetet roligare.” (Robin)

Slutligen framhålls även konkurrensfördelar som en viktig drivkraft bakom AI:s ökade intåg i revisionsbranschen. Sam beskriver hur de verkar på en konkurrensutsatt marknad där det ständigt finns en strävan att förbättra processerna. Detta för att kunna erbjuda tjänster som är både kostnadseffektiva och av högsta kvalitet. Genom att integrera AI skapas möjligheter att effektivisera arbetet samtidigt som revisionskvaliteten kan stärkas. Robin lyfter även en annan aspekt av konkurrensfördelen, nämligen att tillgången till moderna AI-verktyg bidrar till att stärka byråns attraktivitet för potentiella medarbetare. I takt med teknikens utveckling förväntar sig många nya medarbetare att sådana digitala verktyg ska finnas tillgängliga, vilket gör AI till ett viktigt inslag både för att möta kundernas förväntningar och differentiera sig på marknaden.

“...som ny medarbetare som börjar här, kanske en förväntan då är att det ska finnas AI-verktyg på plats.” (Robin)

I en rapport publicerad av KPMG, där större företags syn på AI:s framtida roll undersöks, bekräftas detta ytterligare. Rapporten visar att ungefär hälften av de tillfrågade företagen anser att ett ökat användande av AI kan stärka deras attraktionskraft som arbetsgivare genom att underlätta rekryteringen av ny kompetens (KPMG 2023).

4.1.3 Utmaningar med införandet

Det är tydligt att dessa drivkrafter till stor del ligger bakom beslutet om införandet av AI. Däremot framkommer det även att införandet inte är utan utmaningar. Det finns enligt Sam och Robin en medvetenhet om hanteringen av data, inte minst med avseende på konfidentiell information. Det är viktigt att säkerställa att den data man använder är säker och exempelvis att ingen AI-bot tar med sig data vidare till annan kund. Robin betonar att det inte är deras data som hanteras, det är kundens data och det måste respekteras.

“Så det största externa hindret är nog det rent legala, var förvaras datan och vad får man göra med den data man får.” (Robin)

Dessa restriktioner kring kunddata och hur AI får hantera den betyder att det kan bli svårt att fullt ut utnyttja AI-verktygens potential, särskilt när man diskuterar molnbaserade eller externa AI-lösningar där bristande konfidentialitet kan ha allvarliga konsekvenser.

“...när vi tar data ur deras system, då måste vi säkerställa att den här datan är säker och att ingen AI-bot tar med sig data ut från systemet och tar den till nästa kund...” “...det är också viktigt att man har koll på.” (Sam)

“De här LMM-modellerna som vi har nu, det är ingen kunddata som är involverad i dem, för vi får inte använda kunddata.” (Robin)

Robin lyfter begränsningen att inte få träna AI-modeller på kunddata som en betydande utmaning för hela branschen. Enligt respondenten utgör detta ett hinder för att utveckla relevanta och användbara AI-lösningar, eftersom modellerna utan tillgång till verklig data riskerar att bli otillräckliga i praktiken.

“...om vi inte får träna AI-modeller på kunddata kommer vi aldrig få aktuella AI-modeller som faktiskt kan någonting.” (Robin)

Det finns i dagsläget ingen enskild lag som uttryckligen förbjuder användningen av kunddata för att träna AI-modeller. I praktiken är det dock en rad samverkande regelverk som i de flesta fall gör sådan användning juridiskt otillåten. Ett centralt regelverk i detta sammanhang är EU:s allmänna dataskyddsförordning (GDPR), som reglerar hur personuppgifter får hanteras av personuppgiftsansvariga.

Begreppet "behandling", enligt GDPR, omfattar bland annat insamling, registrering, organisering, lagring, bearbetning och användning av personuppgifter (GDPR 2016). Att mata in personuppgifter i en AI-modell utgör därmed en form av databehandling och omfattas således av GDPR:s krav.

Enligt artikel 17 i GDPR: *rätten till radering*, har en registrerad individ rätt att få sina personuppgifter raderade utan onödigt dröjsmål om samtycke återkallas eller om behandlingen saknar rättslig grund (GDPR 2016). Detta innebär att revisionsbyråer som tränar AI-modeller på personuppgifter måste kunna säkerställa att sådana uppgifter kan identifieras och raderas i efterhand, vilket ofta är tekniskt svårt eller omöjligt i praktiken. Detta skapar betydande juridiska och praktiska hinder för användning av kunddata vid AI-träning.

Även nationella regelverk, såsom *bokföringslagen* och *revisorslagen*, utgör hinder för användningen av kunddata i interna syften, exempelvis vid träning av AI-modeller. Bokföringslagen (1999:1078) ställer krav på hur bokföringsmaterial ska hanteras, med särskilda bestämmelser om lagring, behandling och sekretess. Enligt lagen får kunddata inte överföras utanför Sveriges gränser utan särskilda tekniska eller juridiska åtgärder, såsom tillräckliga skyddsåtgärder i enlighet med GDPR. Revisorslagen (2001:883) innehåller dessutom tydliga principer för hur revisorer ska iaktta tystnadsplikt i sin yrkesutövning, däribland får uppgifter som inhämtats i tjänsten aldrig röjas.

En annan utmaning som Sam lyfter är att den regulatoriska utvecklingen inte fullt ut håller jämna steg med den teknologiska utvecklingen av AI inom revision. Samtidigt som revisionsbyråerna arbetar utifrån en global metodik och strävar efter att integrera AI-verktyg i sina processer, är de regelverk och tillsynsmyndigheter som styr revision lokala och varierar mellan länder. Respondenten beskriver hur skillnader i lagstiftning och regulatorernas olika snabbhet i att ta till sig innovation skapar svårigheter att hänga med i AI:s utvecklingstakt.

“Vi har en global metodik och globalt regelverk, men regulatorerna är lokala, så där kan det bli svårt att få ihop det.” (Sam)

Sam målar även en bild av att det idag främst är revisionsbyråerna som driver på regulatorerna till att skapa tydligare riktlinjer för att möjliggöra mer användning av tekniken.

“Vi driver på regulatorerna hela tiden med dataanalys med AI, där vi pushar för att använda mer av det. Men det måste vara under ordnade former, det måste finnas policy, strukturer och regelverk kring användandet av AI.” (Sam)

Uttalandet visar att revisionsbyrån inte passivt inväntar lagstiftning, utan aktivt försöker påverka regulatorer för att möjliggöra ansvarsfull användning av AI.

Vidare lyfter respondenterna det växande kompetensbehovet kopplat till AI, samt den nuvarande bristen på specialiserad kunskap inom revisionsteamerna som en betydande utmaning. Sam betonar att dagens revisionsteam i stor utsträckning saknar den tekniska kompetens som krävs för att effektivt tillämpa AI i det dagliga arbetet. För att möta framtida krav ser respondenten ett behov av att AI-expertis integreras mer direkt i revisionsarbetet, snarare än att vara en separat funktion utanför teamen.

“...just nu har vi lite kompetens men det kommer att bli mer och mer AI och då ska kompetensen finnas i revisionsteamerna, inbäddat.” (Sam)

Sammanfattningsvis visar den insamlade empirin från respondenterna att utvecklingen av AI inom revisionsbranschen upplevs ha gått snabbt, där verktygen blivit en allt mer integrerad del av både revisionsarbetet och interna processer. Respondenterna beskriver hur AI numera används mer strukturerat än tidigare och att införandet ofta sker genom intern utveckling i kombination med samarbeten med externa teknikaktörer.

Effektivisering är den mest återkommande drivkraften bakom AI-användningen, men även ökad kvalitet, förbättrad rådgivning och konkurrensfördelar nämns. Exempel ges på AI-verktyg tränade på intern revisionsmetodik samt branschspecifika lösningar. Respondenterna betonar vikten av tydliga riktlinjer och möjligheten att testa nya lösningar i praktiken.

Samtidigt lyfts utmaningar kopplade till dataskydd, begränsningar i att använda kunddata, regelverk som inte håller jämna steg med teknikutvecklingen samt bristande AI-kompetens inom revisionsteamerna. Trots detta finns en positiv inställning till AI, så länge tekniken används ansvarsfullt och med förståelse för dess möjligheter och begränsningar.

5. Diskussion

I följande avsnitt presenteras en diskussion av studiens resultat. Det utgår från de tre forskningsfrågorna och struktureras med stöd av TOE-ramverkets tre dimensioner: den teknologiska, den organisatoriska och den externa dimensionen.

5.1 Införandet av AI i revisionsbranschen

Utvecklingen av AI i revisionsbranschen beskrivs som snabb av samtliga respondenter, där AI-teknik håller på att bli en integrerad del av revisionsarbetet. Respondenterna uppger att AI används i större utsträckning idag än för bara några år sedan, vilket tyder på en adaptiv process av revisionsbyråerna. Utifrån TOE-ramverket (Tornatzky & Fleischer 1990) kan införandeprocessen av AI i revisionsbyråer förstås som ett resultat av teknologiska, organisatoriska och externa faktorer, vilka samtliga påverkas av olika intressentgrupper, såväl interna som externa.

Den teknologiska dimensionen syns tydligt i att många AI-lösningar utvecklas internt och anpassas till revisionsbyråernas egna metodiker. Xu et al. (2024) lyfter fram det värdefulla med att utforma anpassade strategier för att öka förståelsen och mottagligheten för AI. Genom att bygga egna interna lösningar och strategier anpassade till den egna verksamheten kommer således förutsättningarna för ett lyckat införande av AI att öka. Respondenterna betonar även att verktygen blivit betydligt mer värdeskapande och användbara i praktiken, vilket kan tyda på ett lyckat införande hittills.

Dessutom pågår samarbeten med externa aktörer såsom Microsoft och OpenAI, vilket indikerar att företagen även har tillgång till externa tekniska resurser. Detta samspel med externa intressenter kan vara avgörande för att tillgodose teknologiska krav och innovationstakt.

Ur ett organisatoriskt perspektiv fattas besluten kring införandet av AI i stor utsträckning på ledningsnivå. Ledningens stöd är, enligt Yang et al. (2021), en avgörande faktor vid införandet av AI inom revision. Samtidigt råder en kultur där innovation och teknikutveckling uppmuntras även på medarbetarnivå. Respondenter beskriver hur de ges möjlighet att delta i testning av, och uttrycka önskemål kring nya AI-verktyg. Detta visar att även interna intressenter, som exempelvis revisorer, har en aktiv roll i införandeprocessen, med stöd från ledningen.

Denna kombination av top-down-styrning och medarbetarengagemang skapar gynnsamma organisatoriska förutsättningar för ett framgångsrikt införande. Baker (2012) betonar att ett företags interna kapacitet att hantera förändring är avgörande för att ny teknologi ska kunna införas på ett effektivt sätt. Ledningens aktiva engagemang med tydliga riktlinjer framstår därmed som centralt för att säkerställa att AI-integrationen inte bara påbörjas, utan även får genomslag i revisionsarbetet. Genom att involvera medarbetare i testning och utveckling av nya AI-lösningar främjas både engagemang och anpassningsförmåga. Att AI också införs på ett kontrollerat sätt, i samspel med interna metodiker och branschstandarder, anses vara avgörande för att uppnå de eftersträlvade resultaten. Denna insikt speglar resonemang inom tidigare forskning som pekar på att organisatoriska förutsättningar är avgörande för ett lyckat införande av ny teknik (Vial 2019). Detta kan i sin tur leda till en djupare förståelse till varför och hur innovation accepteras. Något som Tidd (2010) menar kan bidra till mer realistiska affärsplaner och fungera som en brygga mellan innovation och dess omvandling till ekonomiska vinster.

Den externa dimensionen kopplat till införandeprocessen av AI visar sig genom att samarbeten revisionsbyråerna ingår, kunders framtida förväntningar och marknadskonkurrensen är viktiga externa påverkansfaktorer. Även om klienter ännu inte direkt kräver användning av AI, ses tekniken som ett sätt att ligga i framkant och möta en föränderlig omvärld. Ur ett intressentperspektiv spelar externa aktörer såsom kunder, leverantörer, samarbetspartners och tillsynsmyndigheter en viktig roll i att forma både drivkrafter och begränsningar för AI-användningen. För att AI ska införas på ett hållbart och värdeskapande sätt krävs att byråerna inte enbart beaktar interna processer, utan även anpassar sig efter förväntningar och behov hos relevanta externa intressenter.

Det framgår tydligt att en stor del av AI-utvecklingen inom revisionsbranschen sker genom interna initiativ samt genom samarbeten med AI-specialiserade teknikföretag. Samtidigt har det visat sig vara utmanande att få en djupare inblick i den konkreta utvecklingsprocessen. Respondenter uppgav att de delvis saknade tillräcklig kunskap för att kunna besvara frågor på detaljnivå, samtidigt som de även uttryckte osäkerhet kring vad de har rätt att uttala sig om, vilket kan tyda på en viss sekretesskultur inom området.

Detta är särskilt intressant då många andra branscher ofta präglas av en mer öppen innovationskultur, där företag i större utsträckning delar med sig av kunskap och erfarenheter i syfte att främja branschgemensam utveckling. En möjlig förklaring till den mer återhållsamma inställningen i revisionsbranschen är den höga konkurrensvå. Respondenterna antyder att innovation, inklusive AI-utveckling,

ses som en strategisk resurs och ett potentiellt konkurrensmedel, vilket kan leda till att byråerna väljer att begränsa insyn i sina interna processer.

5.2 Drivkrafter bakom införandet

Utifrån den teknologiska dimensionen framgår det tydligt att AI internt upplevs som en teknik med hög värdeskapande potential. Respondenterna betonar att AI bidrar till ökad effektivitet, förbättrad kvalitet och snabbare informationsinhämtning, vilket visar en hög relativ fördel jämfört med tidigare arbetssätt. Tidigare forskning lyfter också detta, där Fedyk et al. (2022) menar att AI generellt bidrar till att revisionsprocessen blir av högre kvalitet, samtidigt som arbetet kan genomföras med mindre arbetsinsats och till en lägre kostnad.

Den starkast betonade och mest genomgående drivkraften som samtliga respondenter identifierar är AI-teknikens bidrag till mer effektiva revisionsprocesser. Respondenterna lyfter särskilt fram AI-teknikens förmåga att hantera stora datamängder med väldigt hög precision.

Respondenterna beskriver även hur AI-verktyg både testas och utvecklas internt, samt hur vissa modeller tränas på interna dokument och revisionsmanualer. Dessa exempel illustrerar hur tekniken anpassas efter revisionsbyråernas specifika behov och arbetsprocesser, en anpassning som enligt TOE-ramverket är central för ett lyckat teknologiskt införande. Tidigare forskning stödjer detta synsätt: Baker (2012) framhåller att teknologins anpassningsförmåga till befintliga strukturer och processer utgör en avgörande faktor för ett framgångsrikt införande.

Utifrån den organisatoriska dimensionen handlar faktorer inte enbart om hur AI införs, utan också om i vilken grad organisationens struktur, kultur och interna kapacitet skapar förutsättningar för teknologisk innovation. Det empiriska materialet visar att respondenterna verkar i miljöer där AI-införandet stöds av ledningen, samtidigt som medarbetarnas deltagande uppmuntras. Det är tydligt att införandet av AI i revisionsverksamheten syftar till att skapa konkret värde genom att exempelvis effektivisera processer och förbättra analyser. Tidigare forskning visar att kombinationen av revisorers professionella kompetens, och AI-teknik, kan leda till högre kvalitet i revisionsarbetet och förbättrade resultat (Ivakhnenkov 2023). Detta understryker potentialen i att använda AI som ett komplement snarare än en ersättning för revisorns expertis. Även respondenterna betonar vikten av att tekniken ska stödja, och inte ersätta, den professionella bedömningen, vilket tyder på ett balanserat synsätt där mänsklig erfarenhet och teknologiskt stöd samverkar för att höja revisionens kvalitet.

Utifrån ett intressentperspektiv blir det också tydligt att det organisatoriska stödet inte enbart bygger på interna behov, utan också har sin grund i externa krav och förväntningar. I en bransch där kostnadseffektivitet, snabbhet och kvalitet är avgörande för marknadspositionen framstår AI som ett medel för differentiering. Det gäller både i förhållande till kunder, som efterfrågar enklare och billigare processer, och till arbetsmarknaden, där tillgång till moderna verktyg blir en faktor för att attrahera kompetens. Robin understryker detta genom att beskriva AI som en del av revisionsbyråns varumärke som syftar till att locka framtida medarbetare. Detta tydliggör hur såväl externa som interna intressenters förväntningar påverkar revisionsbyråernas teknologiska strategi och understryker behovet av dess förmåga att hantera förändring på ett strukturerat och hållbart sätt.

Som tidigare nämnt framträder ökad effektivitet som den mest genomgående drivkraften enligt respondenterna, där AI:s förmåga att hantera stora datamängder och automatisera repetitiva uppgifter lyfts fram som särskilt värdefull. Både intervjuvaren och dokumentgranskningen visar att denna effektivisering frigör tid och resurser, vilket i sin tur möjliggör för medarbetare att fokusera på mer kvalificerade och värdeskapande uppgifter. Intressant nog framkommer även att denna utveckling kan ha positiva effekter på individnivå. Lascaze et al. (2024) visar att när AI avlastar rutinuppgifter, upplever arbetstagare ökat handlingsutrymme att prioritera sitt eget välmående och sin hälsa. Denna, något oväntade, konsekvens kan i förlängningen bidra till högre arbetstillfredsställelse och en mer motiverad och hållbar arbetsstyrka.

Från det externa perspektivet är konkurrensfördelar något som lyfts fram som tydliga drivkrafter. Både i form av att kunna erbjuda bättre tjänster till kunder och som ett sätt att attrahera nya medarbetare. Respondenterna betonar vikten av att vara både kostnadseffektiva och resurseffektiva, utan att kompromissa med kvaliteten, ett uttalat mål i en allt mer konkurrensutsatt marknad. Ett sätt att uppnå detta är genom att integrera AI där det ger störst nytta. Detta perspektiv stöds även av tidigare forskning, Manita et al. (2020) framhåller att revisionsbyråer måste anamma teknologiska innovationer för att kunna behålla sin konkurrenskraft i en snabbt föränderlig bransch.

Det som framträder tydligt i diskussionen är att införandet av AI i revisionsbranschen i hög grad är drivet av en mångfald av faktorer, både interna och externa. Det handlar inte enbart om att tekniken i sig erbjuder effektivitet och kvalitet, utan om att dessa upplevda fördelar möter konkreta behov inom byråerna och i omvärlden. Drivkrafter som att spara tid, öka djupet för analys och förbättra tjänsternas kvalitet motiverar utvecklingen internt, samtidigt som trycket från kunder och konkurrenssituationer stärker behovet av förändring.

Samtidigt visar empirin att dessa drivkrafter inte verkar isolerat, de förstärker varandra. Teknikens möjligheter får större genomslag i revisionsbyråer där det finns en beredskap för innovation, både ur ett kulturellt och strukturellt perspektiv, och där medarbetare ser värdet av att utveckla sitt arbete med hjälp av nya verktyg. På så vis blir AI-införandet inte en teknisk fråga i första hand, utan en strategisk anpassning till en förändrad miljö, där olika drivkrafter samverkar för att forma vägen framåt. Att förstå och hantera dessa drivkrafter på ett medvetet sätt tycks därför vara avgörande för att AI ska kunna införas framgångsrikt och långsiktigt kunna bidra till värdeskapande inom revision.

5.3 Utmaningar med införandet

Trots de möjligheter som AI erbjuder finns det flera betydande utmaningar kopplade till dess införande inom revisionsbranschen. Ur ett teknologiskt perspektiv begränsas användningen bland annat av restriktioner kring datatillgång. Ett centralt hinder som lyfts av respondenterna är att AI-verktygen inte får tränas på kundspecifik data.

En bidragande orsak till denna begränsning är den strikta lagstiftning som i dag reglerar hur kunddata och personuppgifter får hanteras av företag. Revisionsbyråer måste ständigt navigera mellan både nationella och internationella regelverk, vilka tillsammans ställer höga krav på hur data får användas för interna syften, såsom AI-utveckling. På nationell nivå försvårar lagar som bokföringslagen (1999:1078) och revisorslagen (2001:883) möjligheten att använda exempelvis molnbaserad lagring eller servrar placerade i andra länder. Dessa lagar kräver att räkenskapsmaterial förvaras i Sverige och att sekretessen för känslig information upprätthålls, vilket begränsar möjligheterna till flexibel databehandling.

Internationellt är det framför allt dataskyddsförordningen (GDPR 2016) som styr revisionsbyråernas hantering av personuppgifter. Förordningen definierar AI-träning som en form av databehandling och ställer krav på rättslig grund, transparens samt individens rätt till radering av sina uppgifter (artikel 17). Detta innebär att revisionsbyråer som använder persondata i AI-modeller måste kunna spåra, hantera och radera uppgifter på begäran, vilket ofta är svårt att förena med den komplexa och ofta oförutsägbara tekniken bakom AI-modeller. Laine et al. (2024) lyfter även fram att dagens AI-modeller kräver stora datamängder och att detta i förlängningen kan leda till integritetsrisker för de individer som presenteras i datamängden.

Dessa juridiska och tekniska utmaningar väcker centrala frågor om hur revisionsbyråer ska navigera mellan gällande lagstiftning och tekniska lösningar,

särskilt när AI-modeller använder molnbaserad datalagring eller tränas på servrar utanför Sveriges gränser. Respondenterna beskriver att AI-utveckling och beslut om teknikanvändning i stor utsträckning styrs internationellt, vilket skapar påtagliga juridiska och praktiska utmaningar. Byråerna måste balansera mellan nationella och internationella regelverk, samtidigt som de måste anpassa sig till den globala tekniska utvecklingsstruktur som ofta råder inom multinationella koncerner.

I detta sammanhang blir de begränsningar som finns för användning av kunddata för att träna AI-modeller ett konkret hinder för teknologins utveckling. Eftersom AI-modeller kräver tillgång till stora mängder specifik och kontextbunden data för att kunna tillämpas effektivt, särskilt i komplexa miljöer som revision, försvårar dessa restriktioner möjligheten att leverera högkvalitativt och tillförlitligt beslutsstöd. Den begränsade tillgången till data riskerar att bromsa utvecklingen av AI-baserade verktyg som annars hade kunnat förbättra både effektivitet och kvalitet inom revisionsarbetet.

En ytterligare teknologisk begränsning rör AI:s beroende av mänsklig övervakning och tolkning. Respondenterna framhåller att dagens AI-verktyg inte kan agera helt självständigt, utan kräver att användaren kritiskt granskar, tolkar och i vissa fall korregerar systemens output. Detta tydliggör att AI i nuläget främst fungerar som ett kompletterande verktyg snarare än en autonom aktör i revisionsarbetet. Det ställer i sin tur krav på både teknisk förståelse och professionellt omdöme hos användaren, vilket återknyter till behovet av intern kompetensutveckling.

Tillsammans illustrerar dessa faktorer att även om teknologin är kraftfull och erbjuder stor potential, hindras dess utveckling av begränsad datatillgång, främst på grund av strikt nationell och internationell lagstiftning som GDPR och bokföringslagen. AI-verktyg får inte tränas på kunddata, vilket försvårar skapandet av träffsäkra modeller. Dessutom kräver tekniken fortsatt mänsklig övervakning, vilket ställer höga krav på intern kompetens

Den organisatoriska dimensionen belyser flera utmaningar, varav kompetensbrist framstår som särskilt central. Respondenterna påtalar att det inom revisionsteamerna ofta saknas tillräcklig teknisk kompetens för att fullt ut förstå och tillämpa AI-system. Denna kunskap anses behöva byggas upp internt, snarare än att förlita sig på externa AI-utvecklare, i syfte att säkerställa att teknologin integreras på ett ändamålsenligt och säkert sätt. Jöhnk et al. (2020) lyfter att bristen på AI-specialister på marknaden gör det obligatoriskt för företag att investera i kompetenshöjande åtgärder, såsom genom vidareutbildning av befintliga medarbetare.

Utöver de tekniska aspekterna betonas även att bristande förståelse för AI:s tillämpningsområden kan utgöra en risk ur ett etiskt och regulatoriskt perspektiv. Om medarbetare inte är tillräckligt insatta i vilka riktlinjer som gäller för användningen av AI, finns enligt respondenterna en överhängande risk att principer kring konfidentialitet och informationssäkerhet åsidosätts, vilket i sin tur kan påverka både revisionskvalitet och förtroendet för byrån. Den etiska aspekten kopplad till användandet av AI i revisionsprocessen lyfter Laine et al. (2024) som en påtaglig risk och som något revisionsbyråer måste hantera för att införandet av AI ska vara lyckad. Författarna menar att kombinationen av bristande förståelse av teknologin, och teknologins snabba spridning, väcker centrala frågor kopplade till hur revisionsbyråerna på bästa sätt ska navigera mellan de möjligheter AI skapar och de risker som medföljer.

Hur revisionsbyråerna lyckas hantera dessa utmaningar blir i förlängningen också intressant ur ett intressentperspektiv. Sam lyfter att flera kunder har visat intresse i att veta hur byråerna säkerställer god etisk hantering av kundernas data vilket kan tolkas som att det finns en viss grad av osäkerhet från intressenternas sida kopplad till hur AI faktiskt används av revisionsbyråerna.

Vidare identifieras flera utmaningar kopplade till den externa dimensionen, med särskilt fokus på det regulatoriska landskapet. Både dokumentanalys och respondenternas svar pekar på att dagens regelverk inte upplevs som tillräckliga för att hantera den snabba utvecklingen av AI-teknologier. Respondenterna betonar ett behov av tydligare vägledning från lagstiftare och tillsynsmyndigheter, särskilt gällande AI:s tillämpning inom revisionsverksamhet.

För revisionsbyråer med internationell närvaro framstår denna regulatoriska osäkerhet som särskilt problematisk. En återkommande synpunkt är att revisionsmetodiken ofta är globalt standardiserad, medan den juridiska styrningen är nationellt förankrad. Detta skapar variation i hur AI får användas mellan olika jurisdiktioner. Trots att byråerna försöker föra en aktiv dialog med regulatorer, beskrivs området fortfarande som under utveckling. Det går således att identifiera ett institutionellt tomrum kopplat till regleringen av AI-teknik där detta tomrum försvårar för revisionsbyråerna att veta hur de i praktiken får nyttja AI-verktyg i deras verksamhet.

Dessa utmaningar är inte unika för AI. I Tillväxtanalys (2022) rapport om reglering av teknisk innovation konstateras att institutionella tomrum är vanliga vid introduktion av ny teknik. Rapporten föreslår att svenska lagstiftare kan behöva tillämpa en så kallad 'mjuk reglering', där regelverken gradvis anpassas i takt med

teknikens utveckling. En central komponent i denna regleringsmodell är att myndigheter, företag och övriga intressenter för en löpande och inkluderande dialog.

Mot bakgrund av respondenternas svar framstår det dock som att denna dialog i dagsläget är otillräcklig. Det är i högre grad revisionsbyråerna själva som försöker driva utvecklingen framåt och formulera hur tekniken bör regleras. Respondenterna uppfattar att tillsynsmyndigheter och lagstiftare i stor utsträckning halkar efter i sin respons på de behov och risker som AI för med sig.

Trots AI-teknikens stora potential visar studiens resultat att införandet av AI inom revisionsbranschen präglas av flera sammanlänkade utmaningar. En särskilt intressant iakttagelse är att de begränsningar som finns kring vilken typ av data AI får tränas på, särskilt kunddata, hämmar teknikens möjligheter till utveckling. Detta kan i sin tur minska AI-verktygens träffsäkerhet och försvåra möjligheten att uppnå verksamhetens mål. Denna begränsning väcker därmed en viktig fråga för branschen: hur kan revisionsbyråer framöver hantera dessa restriktioner på ett sätt som möjliggör teknologisk utveckling, utan att kompromissa med integritet, sekretess och etisk hantering av data?

Vidare framgår det att AI-teknologi i nuläget inte kan agera helt självständigt, utan kräver kontinuerlig mänsklig övervakning och tolkning. Detta medför ökade krav på de medarbetare som använder tekniken, vilka förväntas besitta en relativt hög nivå av teknisk förståelse. Det växande behovet av kompetens skapar således ett tryck på revisionsbyråer att investera i kontinuerlig intern kompetensutveckling. Bristande kunskap om AI utgör därmed inte enbart ett teknologiskt hinder, utan kan även innebära etiska och säkerhetsmässiga risker, särskilt i en bransch där förtroende, noggrannhet och informationshantering är centrala.

Även den externa dimensionen förstärker denna komplexitet. Den regulatoriska osäkerheten, särskilt i globala organisationer, understryker betydelsen av tydligare riktlinjer från tillsynsmyndigheter. Det institutionella tomrummet gör det svårt för revisionsbyråer att fullt ut integrera AI utan att riskera att de överträder regler. Här kan det ifrågasättas om regleringsutvecklingen sker tillräckligt proaktivt, eller om lagstiftare borde utveckla regleringen av ny teknik och istället fokusera på alternativa policyåtgärder, såsom exempelvis mjuk reglering.

Sammantaget pekar detta på ett centralt dilemma: AI:s införande kräver teknisk innovation, organisatorisk anpassningsförmåga och en tydlig institutionell infrastruktur, men dessa tre dimensioner utvecklas i olika takt. Denna obalans kan i sig utgöra ett hinder för effektiv och ansvarsfull AI-användning inom revision.

6. Slutsats och framtida forskning

I detta avslutande avsnitt presenteras studiens huvudsakliga resultat och slutsatser. Därefter diskuteras förslag på vidare forskning baserat på studiens insikter och identifierade kunskapsluckor.

6.1 Slutsats

Denna studie har som syfte att bidra med kunskap om införande av AI-teknologier inom revisionsbranschen, med särskilt fokus på de drivkrafter och utmaningar som påverkar denna teknologiska omställning. Genom att analysera empiri utifrån TOE-ramverkets tre dimensioner samt kompletterande teori i form av intressentmodellen, har en nyanserad förståelse kunnat utvecklas kring både införandets drivkrafter och utmaningar.

Studien visar att AI-teknikens införande i revisionsbranschen främst drivs av interna initiativ, men även externa samarbeten förekommer. Införandet kan därför ses som ett resultat av samspelet mellan interna ambitioner och externa intressen. Från ett teknologiskt perspektiv ses AI som en lösning med hög värdeskapande potential. Särskilt tydligt framträder teknologins förmåga att effektivisera arbetsprocesser, hantera stora datamängder och förbättra den övergripande kvaliteten av revisionsarbetet. Drivkrafterna är starka, såväl effektivitet och kvalitet, som konkurrensfördelar lyfts fram som centrala incitament. Samtidigt kräver teknologins fulla potential en tillgång till kontextspecifik data, särskilt kunddata, som i dag begränsas av nationell och internationell lagstiftning.

Ur ett organisatoriskt perspektiv är det tydligt att införande av AI-teknik idag förutsätter både strategiskt ledarskap och en organisationskultur där innovation uppmuntras. Resultaten tyder på en struktur där ledningen sätter ramarna genom tydliga riktlinjer och policys, där även medarbetare involveras i utvecklingsarbetet. Samtidigt framträder bristande teknisk kompetens och kunskap om AI som ett centralt hinder. Behovet av kontinuerlig kompetensutveckling inom revisionsbyråerna är därför stort, särskilt för att säkerställa att tekniken används på ett korrekt och etiskt sätt.

Den externa dimensionen lyfter fram att införandet av AI-teknologi drivs av kunders och potentiella framtida medarbetares förväntningar på effektiva och högkvalitativa revisionsprocesser. Samtidigt visar studien att dagens regleringsstruktur inte utvecklas i samma takt som tekniken. Det institutionella tomrum som identifieras i studien bidrar till osäkerhet, där revisionsbyråerna tvingas navigera mellan globala metodiker och nationella regelverk utan tydlig

vägledning. Revisionsbyråer upplever att tillsynsmyndigheter inte fullt ut hänger med i utvecklingen, vilket ökar trycket på byråerna att själva tolka gränserna för vad som är tillåtet. Denna regulatoriska osäkerhet kan i förlängningen hämma innovationstakten av AI-teknik, men den öppnar även upp för diskussion om behovet av alternativa och mer adaptiva strategier för reglering, såsom mjuk reglering.

Sammanfattningsvis visar studien att AI:s införande i revisionsbranschen inte enbart är en teknisk eller organisatorisk fråga, det är en strategisk process som är relevant att förstå, utifrån såväl ett företags- som ett samhällsperspektiv. Framgång är beroende av hur väl revisionsbyråer lyckas balansera teknikens möjligheter med det ökade kompetensbehovet, etiska överväganden och ett allt mer komplext regelverk. Utifrån detta lyfts behovet av ökad samverkan mellan revisionsbyråer, intressenter och institutioner som en avgörande faktor för att AI på sikt ska kunna bidra till en hållbar utveckling inom revisionsbranschen.

6.2 Begränsningar och förslag till framtida forskning

Även om denna studie har gett värdefulla insikter i ämnet, finns det flera områden som bör belysas ytterligare i framtida forskning för att fördjupa kunskapen kring införandet av AI-teknologier i revisionsbranschen, samt identifiera drivkrafter och utmaningar för detta. För det första bör framtida studier inkludera ett större antal intervjupersoner för att stärka generaliserbarheten och fånga in en bredare variation av erfarenheter och perspektiv. Detta gäller särskilt inom olika typer av revisionsbyråer, både stora byråer och mindre aktörer eftersom resurser och tekniska förutsättningar kan variera avsevärt.

Vidare har vi vid insamling av empiri förstått att beslut om införandet av AI-teknik i hög grad fattas på ledningsnivå. Framtida forskning bör därför rikta större fokus mot att intervjua personer i ledande befattningar, såsom partners, chief information officers (CIO:s) eller strategiansvariga. Detta skulle ge en djupare förståelse för vilka faktorer som väger tyngst vid beslut om att införa AI.

Slutligen skulle det vara värdefullt att inkludera expertis utanför revisionsbranschen, i synnerhet AI-specialister. Genom att involvera tekniska experter kan framtida forskning bättre belysa de tekniska möjligheter och begränsningar som finns med AI-lösningar inom revision. Detta skulle bidra till en mer nyanserad diskussion om samspelet mellan teknikutveckling och professionell skepticism, vilket är centralt för revisorns roll i en föränderlig digital miljö.

Referenser

Ahrne, G. & Svensson, P. (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. 3 uppl., Liber AB.

Almufadda, G. & Almezeini, N.A. (2021). Artificial intelligence applications in the auditing profession: A literature review. *Journal of emerging technologies in accounting*, 19(2), 29-42. <http://dx.doi.org/10.2308/JETA-2020-083>

Alvehus, J. (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. 2 uppl., Liber AB.

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2009). *Reflexive methodology: New vistas for qualitative research*. 2 uppl., Sage Publications Inc.

Baker, J. (2012). The Technology-Organization-Environment Framework. *Springer*, 28, 231-245. http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4419-6108-2_12

Bowen, A.G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>

Bryman, A. & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 2 uppl., Liber AB.

Carrington, T. (2014). *Revision*. 2 uppl., Liber AB.

Commerford, B. P., Dennis, S.A., Joe, J.R. & Ulla J.W. (2022). Man Versus Machine: Complex Estimates and Auditor Reliance on Artificial Intelligence. *Journal of accounting research*, 60(1), 171–201. <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12407>

Darmawan, A. (2023). Audit Quality and Its Impact on Financial Reporting Transparency. *Golden Ratio of Auditing Research*, 3(1), 32–45. <https://doi.org/10.52970/grar.v3i1.375>

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 4.5.2016, s. 1–88). <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> [2025-05-29]

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2014/537 av den 16 April 2014 om särskilda krav avseende lagstadgad revision av företag av allmänt intresse och om upphävande av kommissionens beslut 2005/909/EG (EUT L 158, 27.5.2014, s. 77-112). <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/537/oj> [2025-05-26]

EY (u.å). *EY Helix*. https://www.ey.com/en_gl/services/audit/technology/helix [2025-05-06]

EY Parthenon (2023). *Four steps to implement a large language model successfully*.
[Four steps for implementing a large language model \(LLM\) | EY - US](#) [2025-05-12]

Eriksson-Zetterquist, U., Hansson, M. & Nilsson, F. (2020). *Theories and perspectives in business administration*. 1 uppl., Studentlitteratur AB.

FAR (u.å). *Det här gör FAR*. [Det här gör FAR | FAR](#) [2025-05-12]

Fedyk, A., Hodson, J., Khimich, N. & Fedyk, T. (2022). Is artificial intelligence improving the audit process?. *Review of Accounting Studies*, 27, 938-985.
<https://rdcu.be/eiKgG> [2025-05-18]

Fejes, A. & Thornberg, R. (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. 3 uppl., Liber AB.

Feuerriegel, S., Hartmann, J., Janiesch, C. & Zschech, P. (2023). Generative AI. *Business & Information Systems Engineering*, 66(1), 111-126.
<https://doi.org/10.1007/s12599-023-00834-7>

IFAC (2009). *ISA 200 - Overall Objectives of the Independent Auditor and the Conduct of an Audit in Accordance with International Standards on Auditing*. International Federation of Accountants [IAASB General Template \(Portrait\)](#) [2025-05-06]

Ivakhnenkov, S. (2023). Artificial intelligence application in auditing. *Scientific Notes of National University of Kyiv-Mohyla Academy*. 8(1), 54–60.
<https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.54-60>

Jöhnk, J., Weißert, M. & Wyrski, K. (2020). Ready or not, AI comes - an interview study of organizational AI readiness factors. *Business & Information Systems Engineering*. 63(1), 5-20. <https://doi.org/10.1007/s12599-020-00676-7>

Kaplan, A. & Haenlein, M. (2019). A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence. *Sage Publications inc*. 61(4), 5-14. <https://doi.org/10.1177/0008125619864925>

Klingberg, G. & Hallberg, U. (2021). *Kvalitativa metoder helt enkelt!*. 1 uppl., Studentlitteratur AB.

Kokina, J., Blanchette, S., Davenport, T. H., & Pachamanova, D. (2025). Challenges and opportunities for artificial intelligence in auditing: Evidence from

the field. *International Journal of Accounting Information Systems*, 56, 100734.
<https://doi.org/10.1016/j.accinf.2025.100734>

Kokina, J. & Davenport, T. H. (2017). The emergence of artificial intelligence: How automation is changing auditing. *Journal of emerging technologies in accounting*, 14(1), 115-122. <http://dx.doi.org/10.2308/jeta-51730>

KPMG. (2023). *AI in audit survey*. (Survey report October 2023). KPMG.
<https://kpmg.com/kpmg-us/content/dam/kpmg/pdf/2023/kpmg-ai-in-audit-survey-report-october-2023.pdf> [2025-05-20]

Küfeoğlu, S. (2022). *Emerging technologies: Value creation for sustainable development*. 1 uppl., Springer Nature.

Laine, J., Minkkinen, M. & Mäntymäki, M. (2024). Ethics-based AI auditing: A systematic literature review on conceptualizations of ethical principles and knowledge contributions to stakeholders. *Information & Management*, 61(5).
<https://doi.org/10.1016/j.im.2024.103969>

Lascaze, E., Corduneanu, R., Kreit, B., Cantrell, S., Kulkarni, A. & Rifkin, D. (2024). AI is likely to impact careers. How can organizations help build a resilient early career workforce?. *Deloitte center for integrated research*.
<https://www2.deloitte.com/us/en/insights/topics/talent/ai-in-the-workplace.html> [2025-05-26]

Liu, Y., He, H., Han, T., Zhang, X., Liu, M., Tian, J., Zhang, Y., Wang, J., Gao, X., Zhong, T., Pan, Y., Xu, S., Wu, Z., Liu, Z., Zhang, X., Zhang, S., Hu, X., Zhang, T., Qiang, N., Liu, T. & Ge, B. (2025). Understanding LLMs: A comprehensive overview from training to inference. *Neurocomputing*, 620, 129190. <https://doi.org/10.1016/j.neucom.2024.129190>

Li, Y. & Goel, S. (2024). Making it possible for the auditing of AI: A systematic review of AI audits and AI auditability. *Information Systems Frontiers*.
<https://doi.org/10.1007/s10796-024-10508-8>

Manita, R., Elommal, N., Baudier, P. & Hikkerova, L. (2020). The digital transformation of external audit and its impact on corporate governance. *Technological forecasting & social change*. 150, 119751.
<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.119751>

Nationalencyklopedin (u.å). *artificiell intelligens*. <https://www-ne-se.ezproxy.its.uu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/artificiell-intelligens> [2025-03-28]

Oliveira, T. & Martins, M. F. (2011). Literature review of information technology adoption models at firm level. *The Electronic Journal Information Systems*

Evaluation, 14(1), 110–121. <https://academic-publishing.org/index.php/ejise/article/view/389> [2025-05-20]

PwC (2025). *AI agents are here - and they're transforming finance and reporting*. <https://www.pwc.com/us/en/services/audit-assurance/library/ai-agents-for-finance-and-reporting.html> [2025-05-06]

PwC (u.å). *Nyttan med revision*. <https://www.pwc.se/sv/revision/nyttan-med-revision-mindre-medelstora.html> [2025-05-28]

PwC (2023). *PwC US makes \$1 billion investment to expand and scale AI capabilities*. [PwC US makes \\$1 billion investment to expand and scale AI capabilities](#) [2025-05-16]

Rosli, K., Yeow, P.H. & Siew, E.G. (2012). Factors influencing audit technology acceptance by audit firms: a new I-TOE adoption framework. *Journal of Accounting and Auditing: Research and Practice*. 1–11
<https://ibimapublishing.com/articles/JAARP/2012/876814/> [2025-06-02]

Russell, S. J. & Norvig, P. (2021). *Artificial intelligence : a modern approach*. 4 uppl., Pearson.

Seethamraju, R. & Hecimovic, A. (2022). Adoption of artificial intelligence in auditing: An exploratory study. *Australian Journal of Management*, 48(4).
<http://dx.doi.org/10.1177/03128962221108440>

SFS 1999:1078. *Bokföringslag*. Justitiedepartementet L1

SFS 2001:883. *Revisorslag*. Justitiedepartementet L1

Starrin, B. & Svensson, P.G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. 1 uppl., Studentlitteratur AB.

Strand, R. & Freeman, R.E. (2013). Scandinavian cooperative advantage: The theory and practice of stakeholder engagement in scandinavia. *Journal of Business Ethics*, 127, 65-85. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1792-1>

The Wall Street Journal (2023). *PricewaterhouseCoopers to Pour \$1 Billion Into Generative AI*. [Exclusive | PricewaterhouseCoopers to Pour \\$1 Billion Into Generative AI - WSJ](#) [2025-05-16]

Tidd, J. & Bessant, J. (2013). *Managing innovation: Integrating technological, market and organizational change*. 5 uppl., John Wiley & Sons.

Tidd, J. (2010). *Gaining Momentum: Managing The Diffusion Of Innovations*. World Scientific Publishing Company.

Tillväxtanalys (2022). *Utmaningar vid reglering av teknisk innovation - möjliga policyåtgärder*. (Rapport 2022:04). Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser.

https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.532dddac18081ca0e9a2cf20/1652855055007/Rapport_2022_04_Utmaningar_vid_reglering_av_teknisk_innovation_och_m%C3%B6jliga_policy%C3%A5tg%C3%A4rder.pdf [2025-05-22]

Tornatzky, L. & Fleischer, M. (1990). *The Process of Technology Innovation*. Lexington: Lexington Books.

Turing, A.M. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind*. 49, 433-460.
<https://turing.academicwebsite.com/publications/21-computing-machinery-and-intelligence> [2025-05-22]

Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed*. (Dnr 5.2-2024-06421). Vetenskapsrådet. *God forskningssed 2024 - Vetenskapsrådet*

Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*. 28(2), 118–144.
<https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.003>

Wu, T., Wu, Y. J., Tsai, H., & Li, Y. (2017). Top Management Teams' Characteristics and Strategic Decision-Making: A Mediation of Risk Perceptions and Mental Models. *Sustainability*, 9(12), 2265.
<https://doi.org/10.3390/su9122265>

Yang, J., Blount, Y. & Amrollahi, A. (2021). Adoption of AI in the Auditing Practice: A Case study of a Big Four Accounting Firm. *ACIS 2021 Proceedings*. 26. <https://aisel.aisnet.org/acis2021/26> [2025-05-18]

Xu, S., Kee, K. F., Li, W., Yamamoto, M. & Riggs, R. E. (2024). Examining the Diffusion of Innovations from a Dynamic, Differential-Effects Perspective: A Longitudinal Study on AI Adoption Among Employees. *Communication Research*, 51(7), 843-866. <https://doi.org/10.1177/00936502231191832>

Oppublicerat material:

“Alex”, Audit Associate, Ernst & Young (Uppsala), Digital intervju, 27-04-2025

“Sam”, Partner, Ernst & Young (Stockholm), Digital intervju, 06-05-2025

“Robin”, Senior Associate, Grant Thornton (Uppsala), Fysisk intervju, 08-05-2025

Populärvetenskaplig sammanfattning

Artificiell intelligens (AI) är ett datorprogram som kan lära sig saker och fatta beslut på egen hand, ungefär som en mänsklig hjärna, fast digital. Denna teknik utvecklas i snabb takt och har blivit en central teknologi i många branscher, även revisionsbranschen.

Revisionsbranschen omfattar företag och yrkespersoner som granskar andra företags ekonomi och verksamhet för att säkerställa korrekt redovisning och att lagar och regelverk följs. En revision innebär vanligtvis att revisorer granskar årsredovisningar, bokföring och interna processer för att identifiera fel, risker eller förbättringsområden. Målet med revision är att skapa trygghet och förtroende hos ett företags intressenter och således spelar revisionsbranschen även en viktig roll i att erbjuda stabilitet och transparens på marknaden.

Denna studie undersöker hur AI introduceras i den svenska revisionsbranschen, med särskilt fokus på vilka faktorer som driver utvecklingen framåt samt vilka utmaningar som kan uppstå. Studien bygger på intervjuer med medarbetare från två stora revisionsbyråer samt en dokumentanalys där relevanta rapporter, artiklar och lagstiftning granskas. Resultaten visar att införandet av AI sker både genom intern utveckling av egna verktyg och genom samarbeten med externa teknikföretag. Detta möjliggör kombinationen av revisionskompetens och teknisk spetskunskap.

Införandet av AI drivs av flera faktorer, bland annat en önskan att effektivisera arbetsprocesser, förbättra kvaliteten, minska kostnader och stärka byråernas konkurrenskraft. Även externa förväntningar från kunder och framtida medarbetare spelar en viktig roll.

Samtidigt identifieras flera utmaningar. Det handlar bland annat om brist på teknisk kompetens inom revisionsbyråerna, osäkerhet kring hur gällande regler ska tillämpas på AI, samt svårigheter att få tillgång till relevant data, delvis på grund av dataskyddslagstiftning.

Slutsatsen är att ett framgångsrikt och hållbart AI-införande i revisionsbranschen kräver mer än bara tekniska lösningar. Det behövs även ett tydligt ledarskap, kontinuerlig kompetensutveckling samt en regelmässig och institutionell struktur som stödjer teknologins användning. Genom en balanserad kombination av dessa faktorer kan AI bidra till ett långsiktigt värdeskapande inom revision.

Bilaga 1: Intervjuguide

Inledande del av intervjun

1. Vi kommer spela in det här mötet. Vi kommer att använda din roll, hur många år du varit aktiv och vilket företag du arbetar på. Vi kommer använda alla dina svar som empiri till vår uppsats. Sen skickar vi över alla svar till dig, i form av en respondentvalidering, för att säkerställa att vi inte tolkat någonting fel. Känner du att detta är okej?
2. Kan du kort beskriva din roll och hur många år du har varit aktiv i branschen?
3. Hur insatt skulle du säga att du är i [Företag] arbete med införande av AI, och finns det några begränsningar i vad du får eller kan uttala dig om?

Införande:

1. Finns det en övergripande strategi för införandet av ny teknologi? Hur ser den ut i så fall och behandlas AI annorlunda jämfört med andra teknologier?
2. Hur ser beslutsprocessen ut när ni inför AI-lösningar i verksamheten?
3. Vilka aktörer (interna/externa) är involverade i dessa beslut?
4. Hur identifierar ni behovet av AI-teknologier i er verksamhet?
5. Vilka typer av AI-teknologier används mest i er verksamhet idag?
6. Kan du ge något konkret exempel på ett område där AI förbättrat ert arbetssätt – eller där det inte fungerade som förväntat?
7. I vilken utsträckning är AI integrerat i det dagliga revisionsarbetet?
8. Hur mycket av AI-arbetet drivs av interna initiativ jämfört med strategiska beslut från ledningen?
9. Förekommer det att medarbetare själva initierar AI-projekt?
10. Har AI påverkat organisationsstruktur, arbetsroller eller kompetensbehov?

Drivkrafter:

1. Upplever du att det finns externa påtryckningar att införa mer eller mindre AI i er verksamhet?
2. Upplever du att det finns interna påtryckningar att införa mer eller mindre AI?
3. Finns det några fördelar med att använda AI i revisionsarbetet?

Hinder och utmaningar:

1. Finns det någon intern motvilja eller osäkerhet kring AI inom organisationen?
2. Har frågor om etik, transparens eller datakvalitet påverkat hur ni arbetar med AI?
3. Finns det idag någon tydlig reglering av AI för er att förhålla er till? Påverkar detta införande- och utvecklingsprocessen?
4. Hur ser möjligheterna ut för externt förvärv och införande av AI-teknik? Påverkas tillgången till externa AI-teknologiska leverantörer beslut om egenutveckling?
5. Finns det några nackdelar eller risker med att använda AI i revisionsarbetet?

Avslutning:

1. Hur ser du på framtiden för AI inom revisionsbranschen?
2. Hur ser du på [Företag] position kring AI-utveckling i förhållande till övriga företag i branschen?
3. Är det något inom ämnet du tycker att vi missat och som du känner att du vill lyfta som kan hjälpa oss ytterligare med uppsatsen?

Bilaga 2: Respondentvalidering

Hej [Namn]!

Det börjar nu närma sig inlämning av examensarbete. Vi har nu sammanställt alla intervjusvar och tolkat dessa i resultatavsnittet.

Som en del av att öka kvaliteten på arbetet och öka trovärdigheten kommer vi att genomföra en så kallad respondentvalidering. Detta innebär att vi i detta mail skickar dig de svar du gav oss under intervjun samt hur vi har tolkat dem.

Det skulle verkligen uppskattas om du vill läsa igenom detta dokument och komma med feedback om vi tolkat dina svar korrekt eller om du känner att något behöver revideras.

I detta arbete benämns du som "[Namn]" för att underlätta läsning samtidigt som din integritet bevaras.

Tack på förhand!

Vänliga hälsningar,

Erik Sigfridsson & Aaron Viström

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

☒ JA, jag, Erik Sigfridsson har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☒ JA, jag, Aaron Viström har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.